

ØKONOMISKE OVERSIGTER

1. April 1921—31. Marts 1923.

Ved K. O. Vedel-Petersen.

I. Statens og Kommunernes Finansforhold (herunder offentlige Understøttelser).

Statens løbende Udgifter har i de to her behandlede Finansaar, nemlig 1921—22 og 1922—23, været henholdsvis 499 og 424 Mill. Kr., medens de løbende Indtægter udgjorde 409 og 427 Mill. Kr. Som medvirkende til det daarlige finansielle Resultat i det førstnævnte Finansaar skal dels nævnes de meget betydelige Udgifter, som Genforeningen med de sønderjydske Landsdele medførte, og dels de efter Forholdene meget store Underskud, som Driften af de forskellige Statsvirksomheder forvoldte. Saaledes bragte Statsvirksomhederne i dette Finansaar et Underskud paa 67.4 Mill. Kr., hvoraf Statsbanerne alene 62 Mill., medens Statsvirksomhederne i Finansaaret 1922—23 gav et Overskud paa 2.7 Mill. Kr.

Da det i Efteraaret 1921 kunde forudses, at Statens løbende Indtægter ikke vilde kunne dække de løbende Udgifter, blev Optagelsen af et Statslaan nødvendigt. Da Forholdene ikke kunde anses for gunstige for Optagelsen af et Statslaan i Indlandet, blev der gennem Hovedbankerne indhentet Tilbud fra et Bankkonsortium i New-York paa et Laan paa 30 Mill. Dollars. Finansministeren bemyndigedes ved Lov af ¹⁹/₁₂ 1921 til at modtage dette Tilbud. Rentefoden maatte ikke være højere end 6 pCt. og Kursen ikke under 90 pCt. Laanet skulde tilbagebetales i sin Helhed efter 20 Aar til en Kurs af 105 pCt. og var opsigeligt fra Laantagers Side med 3 Maaneders Varsel til en Rentetermin.

Endvidere bemyndigedes Finansministeren ved Lov af ²⁸/₃ 1923 til i Finansaaret 1922—23 og to efterfølgende Finansaar at udstede og afhænde indenlandske Statsobligationer

til et Paalydende af indtil 10 Mill. Kr. i hvert Finansaar til Dækning af Udgifterne ved de paa Finanslovene for de nævnte Aar opførte Bevillinger til Erhvervelse af indtægtgivende Aktiver. Rentefoden fastsattes til 5 pCt., og Obligationerne skulde være amortisable i 40 Aar ved aarlig Udtrækning af $\frac{1}{40}$ af den oprindelige Laanesum. Ved Udstedelsen af disse Obligationer maa det samlede Beløb for Statens Gæld ikke forøges.

Endnu skal her nævnes, at Finansministeren d. $\frac{16}{6}$ 1922 opnaaede Samtykke fra begge Tings Finansudvalg til, at Danmark i Henhold til Genuakonferencens Resolution af $\frac{3}{5}$ s. A. bidrager med et Beløb paa $\frac{1}{2}$ Mill. £ til „Central International Association“s Fond til Støtte af de europæiske Gensrejsningsbestrebelsler. Beløbet blev med Finansudvalgenes Samtykke ydet af de fem Hovedbanker mod Statens Garanti.

Hvad de særlige Forpligtelser angaar, som Staten har paataget sig ved Reorganiseringen af Landmandsbanken, henvises til Afsnittet: Bank- og Børsforhold.

Skattelovene er i det her omhandlede Tidsrum underkastet ret væsentlige Ændringer. Indkomstskatteloven af $\frac{4}{10}$ 1919, der ved Ændringer ved Lov af $\frac{22}{12}$ 1920 var ført tilbage til den oprindelige Lov af 1912, ændredes paany ved Lov Nr. 149 af 10. April 1922, gældende første Gang ved Ligningen for Skatteaaret 1922—23. Medens Satserne for de laveste Indtægter indtil 3000 Kr. forblev uforandrede, nedsattes Satserne for alle Indtægter imellem dette Beløb og 20 000 Kr. og forhøjedes for Indtægter derover. Loven indførte nye Fradragsregler, dels for de faste Fradrag og dels for Børnefradragene, der fastsattes uden Hensyn til Indkomstens Størrelse til 300, 250 og 200 Kr. pr. Barn, henholdsvis for Skatteydere i de tre store Kommunegrupper. De faste Fradrag fastsattes for Familieforsørgere med under 5000 Kr. aarlig Indtægt til det dobbelte af det hidtidige skattefrie Minimum, aftog derefter med stigende Indkomst og bortfaldt helt for Indtægter over 10 000 Kr. For Ikke-Familieforsørgere er det faste Fradrag Halvdelen af Familieforsørgernes. Endvidere indførtes skattefrie Fradrag paa indtil 400 Kr. for Udgifter til personlige Forsikringer af forskellig Art, Pensioner, Enkeforsørgelse o. lign. Endelig blev Gaver i visse Tilfælde, under Hensyn til den samtidig forelagte og vedtagne Lov om Afgift af Arv og Gave, fritaget for Indkomstskat.

Formueskattens Satser blev uforandrede for alle Formuer under 30 000 Kr., medens Satserne for de større Formuer

nedsattes ret væsentligt. Den højeste Sats, der tidligere var 25 p. m., blev nu 16 p. m., medens samtidig den særlige Skala for de smaa Formuers Skattepligt ændredes og kombineredes med Indtægten, saaledes at den fulde Promille for Formueskatten først træder i Kraft med en Indtægt paa 4500 Kr. (jfr. ogsaa Loven af 1920). Ved disse Bestemmelser lettedes Skattebyrden paa Formuen væsentligt for Landbrugerne. Endelig forhøjedes Grænsen for de Formuer, der under visse Betingelser er skattefri fra 6000 Kr. til 10 000 Kr.

For de her i Landet hjemmehørende skattepligtige Selskaber, Foreninger og andre Institutioner blev Indkomstskattens pCt. forhøjet for de laveste Udbyttesatser, saaledes at der af Indkomster svarende til 6 pCt. af den indbetalte Aktiekapital skal svares 7 pCt. (tidligere 5 pCt.), men nedsat for de højere Udbytteklasser, og for de højeste blev Maksimum nu en Skatteprocent paa 15 (for den Del af Indtægten, der overstiger 50 pCt. af Aktiekapitalen, dog 20) mod tidligere 35. For den Del af Indtægten, der henlægges til Reservefonds, nedsatte Loven Skatten med $\frac{1}{4}$, medens der, for her hjemmehørende Selskaber fradrages i den beregnede Indtægt 5 pCt. af den indbetalte Aktiekapital, mod tidligere 4 pCt.; Indtægt, der hidrører fra Virksomhed i Udlandet, fritoges for Beskatning. For udenlandske Selskaber blev Indkomstskatten forhøjet fra 5 til 6 pCt., medens Formuen uforandret beskattedes med 2 p. m.

Reglerne for Arveafgiften (Lov af $\frac{27}{5}$ 1908 med Tilfølgelseslove $\frac{10}{5}$ 1915 og $\frac{21}{12}$ 1918) ændredes ved Lov af $\frac{10}{4}$ 1922, dels saaledes at de fleste Satser forhøjedes, og dels saaledes at Reglerne for Beskatning af Arveforskud ændredes, ligesom Gaver i visse Tilfælde inddroges under Beskatningen. Det afgiftsfrie Minimum forhøjedes fra 1000 Kr. til 2000 Kr. for Arvelodder til Arveloderens nærmeste Familie, medens Arveafgiften iøvrigt for Arvelodder indenfor denne Klasse paa indtil 20 000 Kr. nedsattes noget, men forhøjedes for Arvelodder over dette Beløb. For andre Arvinger (fjernere eller ikke beslægtede) betød Loven med en enkelt Undtagelse Forhøjelse af Afgiften for alle Arvelodder, og af Arv til Staten, Kommuner, Kirker, Legater og lign. forhøjedes Afgiften fra 12 til 15 pCt. Iøvrigt indførte Loven en Rateskala for Beregningen af Afgiften.

Samme Afgift som af Arv erlægges af Gaver, der ydes til den med Giveren samlevende Ægtefælle, til hans Afkom og til hans Forældre eller Bedsteforældre. Afgift svares dog ikke af Gaver til et Beløb af indtil 2000 Kr. i et Kalenderaar,

ligesom Underhold til Aikom, Forældre og Bedsteforældre i Yderens Hjem, og Gaver, der ydes Afkom til personlig Benyttelse og Brug, bestaaende af Møbler og andet Udstyr, indtil en Værdi af 5000 Kr. i et Kalendarjaar, er fritaget for Afgift.

Gaver beskattes saaledes nu efter Arveafgiftsreglerne uden Hensyn til om der til Gaven er knyttet Bestemmelser om Afkortning i Arv eller ikke. Til Gengæld fritages Gaver til den nærmeste Familie for Indkomstskat. Gaver til andre udenfor den nærmeste Familie beskattes derimod som Indkomst og ikke efter Reglerne for Arveafgift.

Ved Lov af $\frac{7}{8}$ 1922 ændredes Reglerne for Beskatning af fast Ejendom til Staten, idet der indførtes et helt nyt Princip i de gamle Ejendomsskyldlove, nemlig Beskatning efter Grundværdi. Da man nærede nogen Betænkelighed ved helt at opgive det gamle prøvede Grundlag, Beskatning efter Ejendomsskyld, indførtes en kombineret Beskatning efter begge de to Principper. Samtidig med den foreskrevne Vurdering til Ejendomsskyld foretages Vurdering af Ejendommenes Grundværdi. Af Grundværdien svares en årlig Afgift paa 1.5 p. m., af Skovejendom dog kun 1.1 p. m. I det Beløb, hvormed Ejendomsskylden overstiger Grundværdien, gives et Fradrag paa 10 000 Kr., og af det herefter udkomne Beløb svares Ejendomsskyld med 1.1 p. m.

Vurdering til Ejendomsskyld skal finde Sted pr. $\frac{1}{1}$ 1924 og pr. $\frac{1}{1}$ 1927 og derefter hvert femte Aar, ligesom der indføres Adgang til årlig Omvurdering af Ejendomme, der er underkastet særlige Forhold. Reglerne for Vurderings- og Skyldraadenes Virksomhed m. H. t. Vurderingsansættelsen til Ejendomsskyld og Grundskyld findes i Bek. af $\frac{15}{2}$ 1923, medens Landets Inddeling i Skyldkredse og Vurderingskredse er fastsat ved Bek. af $\frac{19}{2}$ 1923.

Lovens Virkninger med Hensyn til Skattebyrdens Fordeling paa By- og Landejendomme vil efter Lovforslagets Motiver blive saaledes, at Hovedstaden faar en tungere, men Provinsbyerne og Landdistrikterne under eet en lettere Byrde at bære. For Ejendomme paa Landet faar de mindre Landbrugsejendomme under 2 Tdr. Hartk. og Ikke-Landbrugsejendomme en Lettelse, medens større Ejendomme faar en ret betydelig Forhøjelse. Ved Skattens Omlægning er der iøvrigt ikke tilsigtet nogen Forhøjelse af den samlede Skatteindtægt.

Af de Lovforslaget ledsagende Beregninger skal meddeles følgende. Vurderingssummen til Ejendomsskyld for samtlige

faste Ejendomme her i Landet, bortset fra de sønderjydske Landsdele, udgjorde ved den 4. almindelige Vurdering i 1920 11 295 Mill. Kr. og det afgiftspligtige Beløb 9200 Mill. Kr., hvorefter Ejendomsskylden til Staten beregnet efter den tidligere gældende Sats af 1.1 p. m. vilde andrage godt 10.1 Mill. Kr.

Den samlede Jordværdi ved den samtidig foretagne Jordvurdering udgjorde 4647 Mill. Kr., hvoraf ca. 290 Mill. Kr. kan regnes at falde paa afgiftsfri Arealer, saaledes at det afgiftspligtige Beløb til Grundskyld herefter vilde udgøre 4357 Mill. Kr.

Det Beløb, hvormed Vurderingssummen til Ejendomsskyld overstiger Grundskylden, andrager 6648 Mill. Kr., hvilket Beløb med de faste Fradrag paa 10 000 Kr. vil formindskes til ca. 3167 Mill. Kr. Det samlede Udbytte vil herefter andrage

$$\begin{array}{r} \text{Grundskyld 1.5 p. m. af 4357 Mill. Kr.} = 6.54 \text{ Mill. Kr.} \\ \text{Ejendomsskyld 1.1 p. m - 3167} \quad \text{— —} = 3.48 \quad \text{— —} \\ \hline 10.02 \text{ Mill. Kr.} \end{array}$$

Ved Loven foretoges endelig enkelte Ændringer i Vurderingsmyndighedernes Arbejdsomraade, Sammensætning og Aflønning (jfr. endvidere Bek. af ¹⁵/₂ 1923).

Endelig bestemtes, at de i Loven om Ejendomsskyld af ¹⁵/₅ 1903, jfr. Lov af ²²/₁₂ 1915 og ²¹/₁₂ 1918 fastsatte Fradrag paa 2800 Kr., der vedbliver at være gældende ved Paaligning af kommunale Skatter og Afgifter, forhøjes ved Beregningen af Statskatter for andet Halvaar 1922 og Aaret 1923 til 4500 Kr.

Loven træder i Kraft den 1. Januar 1924, idet dog Ændringerne i Vurderingsmyndighedernes Sammensætning m. v. træder i Kraft den 1. Januar 1923.

Ved Lov af ¹/₄ 1922 fastsattes nye Regler for Ølbeskatningen. Medens Skattens Grundbeløb, 18 Kr. pr. hl for Øl af Skatteklasse I og 5.70 Kr. for Øl af Skatteklasse II, forblev uforandrede, indrømmedes der nu kun Skattelettelse for de første 2000 hl (tidligere 8000), og saaledes at Lettelsen for Skatteklasse I fastsattes til 9 Kr. pr. hl for det første og 7 Kr. for det andet Tusinde hl, medens den tilsvarende Skattelettelse for Øl af Skatteklasse II blev fastsat til henholdsvis 4.50 og 2.50 Kr. pr. hl.

Ved Lov Nr. 109 om Beskatning af Spiritus af ¹/₄ 1922 bibeholdtes den ved den tidligere Lov af ⁵/₆ 1912 indførte Sats paa 60 Øre pr. l udvunden Spiritus af 100 pCt. Styrke. Indtægten for Statskassen er beregnet til at udgøre ca. 1.2 Mill.

Kr. aarligt. Reglerne om Tillægsafgift paa Spiritus og for Beskatning af indenlandsk Tilvirkning af Vin, Cider og desl. blev ved Lov Nr. 114 af $\frac{1}{4}$ 1922 ændret. Medens Tillægsafgiften efter Lov af $\frac{22}{12}$ 1919 havde været 20 Kr. pr. l af 100 pCt. Styrke, blev den herefter nedsat til 15 Kr., ligesom der for Spiritus og andre til Fremstilling af alkoholholdige Drikkevarer benyttede Ekstrakter og lign. indfortoldede eller tagne paa Kreditoplag svares en Tillægsafgift paa 7.50 Kr. pr. l af 50 pCt. Styrke, (tidligere 10 Kr.). For Parfumer og spiritusholdige Toiletmidler indførtes en Bestemmelse om, at de kun toldbehandles som saadanne, naar de er tilsat Kolokvintekstrakt i et bestemt Forhold. Reglerne herom findes i Bek. af 13. Sept. 1922.

Endelig udfyldtes ved den nye Lov et Hul i den bestaaende Spiritusbeskatning derved, at den indenlandske Tilvirkning af alkoholholdige Drikkevarer — ved Gæring uden paafølgende Destillation — saasom Druevin, Frugtvin, Cider o. lign., samt Frugtvin tilberedt af ugæret Frugtsaft og Spiritus blev gjort afgiftspligtige, naar Varen indeholder over 2.5 Rumfangsprocent Alkohol. Afgiften fastsattes til 32 Øre pr. l Frugtvin og 75 Øre pr. l for andre Varer.

Reglerne for Tobaksbeskatningen ændredes ved Lov af $\frac{18}{2}$ 1922. For Cigaretbeskatningen indførtes der to Afgiftsklasser mere end tidligere, idet to af de største Klasser deltes, hvorved de billigere Cigaretter indenfor de paagældende Klasser slap med en lavere Afgiftssats. For Cigarenes Vedkommende forhøjedes Afgiften ret betydeligt for de billigste Sorters Vedkommende, men nedsattes for de mellemste Kvaliteter, saaledes at den højeste Afgift — 50 pCt. — først indtræder for Cigarer, hvis Udsalgspris er mindst 40 Øre pr. Stk. (tidligere 30 Øre). Cigarrillos blev beskattet med 20 pCt. af Værdien uden Hentytning til Kvalitet.

Omlægningen af Cigarafgiften regnedes at betyde en Indtægtsnedgang for Statskassen paa 3 Mill. Kr., hvilket Beløb søgtes indvundet ved Afgifter paa Røgtobak, hvoraf de tarveligste Sorter (under 10 Kr. pr. kg) ikke tidligere havde været belastet, men nu inddroges under Beskatningen med en lav Sats (50 Øre pr. kg for Tobak til indtil 6 Kr. pr. kg og 75 Øre pr. kg for Tobak til 6—9 Kr. pr. kg og 1 Kr. pr. kg for Tobak til 9—12 Kr. pr. kg) og paa Skraa og Snus. Disse sidste Sorter, der hidtil kun har været ramt gennem Raatobakstolden, fik nu paalagt en Afgift af 10 pCt. af Værdien.

De tidligere fastsatte Afgifter for Dyrkning og for Ind-

forsel af Tobak bibeholdtes. Loven indførte tillige strenge Bestemmelser vedrørende Kontrollen med Afgiftens Erlæggelse.

Ved Lov af $2^{1/4}$ 1923 ændredes disse Satser paany, saaledes at saavel de billigere Cigaretter som de billigere Cigarer paalagdes en væsentlig højere Afgift. Den laveste Afgift for Cigaretter blev herefter 55 Øre pr. 100 Stk. for Cigaretter til ikke over $2^{1/2}$ Øre pr. Stk., medens den laveste Afgift for Cigarer blev 25 pCt. af Værdien for Cigarer til ikke over 220 Kr. pr. 1000 Stk. Afgiften beregnes dernæst ikke af lavere Værdi end 60 Kr. pr. 1000 Stk. for Cigarer og 36 Kr. pr. 1000 Stk. for Cigarrillos. For disse sidste indførtes paany to Kvalitetsgrupper, hvoraf den dyreste paalagdes en højere Afgift, nemlig 25 pCt. af Værdien. Skatten paa Røgtobak forblev uforandret.

Afgiften paa Spillekort fastsattes ved Lov af $1/4$ 1922 uforandret til 1 Kr. pr. Spil, en Afgift, der regnes at indbringe Statskassen en aarlig Indtægt paa 400 000 Kr.

Børsskatten ændredes ved Lov af $1/4$ 1922 saaledes, at den hidtil gældende Afgift paa 5 p. m. nedsattes til 3 p. m.

Medens de ved Lov af $20/3$ 1918 fastsatte Afgifter paa Motorkøretøjer i det væsentlige tilfaldt Kommunerne, og den ifølge Lov af $1/10$ 1919 indførte Særafgift tilfaldt Statskassen, blev Forholdet efter Loven af $6/5$ 1921, der fremtræder som Ændring til førstnævnte Lov og ophæver Loven af 1919, at der kun opkræves een Afgift. Afgiftens Provenu deles mellem Staten, der faar 1 pCt., og de forskellige Kommuner. Forudsætningen er, at Indtægten skal anvendes til Vedligeholdelse evt. Ombygning af Vejnettet, og Ministeriet paaser, at Afgiften anvendes efter Bestemmelsen.

Afgiften paa det enkelte Køretøj fastsættes under Hensyn til Køretøjets Art og Egenvægt og Motorens Styrke i Hk. Af Hensyn til det stærkere Slid paa Vejbanen, beskattes Vogne, der er forsynede med faste Gummiringe, højere end Vogne, der er forsynede med Luftringe. For Personvogne blev Afgiften fastsat til 12 Kr. om Aaret pr. 100 kg Egenvægt, for Vogne, hvis Motor er indtil 6 Hk., stigende indtil 50 Kr. pr. 100 kg Egenvægt for Vogne med 25 Hk. eller derover. For Lastvogne og for Motorcykler blev Afgiften henholdsvis 20 Kr. pr. 100 kg og 20 Kr. pr. 50 kg Egenvægt.

Bestemmelserne vedr. Forlystelsesskatten i Loven af $22/12$ 1920 forlængedes ved Lov af $1/4$ 1922 omtrent uændret, idet der dog indførtes en mere specificeret Afgiftsskala. Ved Lov af $17/3$ 1922 om Biograiteatervæsenets Ordning paalagdes der

Teatrene en aarlig Afgift, hvis Størrelse varierer med Antallet af Forestillinger pr. Aar og Biletpriserne. Den laveste Sats er 100 Kr. om Aaret, stigende til 15 000 Kr. og Afgiftens Provenu fordeles med 2 Tredjedele til Staten og 1 Tredjedel til den paagældende Kommune.

Ved Lov Nr. 492 af ²⁵/₁₁ 1921 om midlertidig Ændring af Toldsatserne for visse Luksusvarer m. m. indførtes betydelige Forhøjelser af Toldsatserne for en hel Række Varer med Lukuskarakter. Loven omfattede særlig Konfektionsvarer, i hvilke Silke indgaar som Bestanddel, Guld- og Sølvvarer, Pelsvarer, Galanterivarer, slebne Glasvarer, Porcelæn, Elfenben, dyrere Krydderier o. lign. Samtidig ændredes Tolden for næsten alle disse Varer fra Vægt- til Værditoldsystemet med Satsen fra 10 – 25 pCt. Den Forhøjelse, der herved paalagdes de enkelte Varer, lader sig derfor ikke angive, men Statskassens samlede Merindtægt ved Loven anslog Finansministeren i sin Forelæggelsestale i Folketinget til 7 Mill. Kr. aarlig. Loven forelagdes den 25. November og førtes igennem Tingene og modtog Kongens Stadfæstelse samme Dag. De hermed gennemførte Lovbestemmelser indeholdtes i det af Finansministeren to Dage tidligere forelagte Forslag til Lov om Toldafgifter m. m., men udskiltes og gennemførtes som selvstændig Lov med øjeblikkelig Ikrafttræden i den Hensigt, at undgaa en mulig Spekulationsindførsel af de paagældende Varer, imedens Forhandlingerne om Toldlovsforslaget stod paa. Dette Hensyn var saa meget mere paakrævet, som Forhandlingerne maatte formodes at trække i Langdrag, og Statskassen derved vilde gaa glip af den ved Toldlovsforslaget paaregnede Merindtægt, der for disse Varer alene som nævnt androg 7 Mill. Kr. af de 10 Mill. Kr., som det samlede Forslag var beregnet til at give. Lovens Varighed begrænsedes til 1. April 1922 under Forudsætning af, at det samlede Toldlovsforslag vilde træde i Kraft til den Tid. Da dette ikke blev Tilfældet, forlængedes Loven først ved Lov af ¹/₄ 1922 til Udgangen af Maj 1922 og dernæst ved Lov Nr. 208 af ³¹/₅ 1922 med visse Ændringer, dels af toldteknisk Art og dels Ændringer, der tog Hensyn til Ønsker, der var fremsat af Handel og Industri, til ³¹/₅ 1923. Da Lovens midlertidige Karakter efter de stedfundne Forhandlinger af det samlede Toldlovsforslag blev mere problematisk, uddybedes Loven derfor yderligere i teknisk Henseende, ligesom der blev givet Regler for Værdiberegningen.

Ved Lov Nr. 113 af ¹/₄ 1922 gennemførtes endelig den gen-

tagne Gange udsatte Revision af Stempeloven af 1911. Loven er i alt væsentligt overensstemmende med den gamle Lov, bortset fra, at visse praktiske Tvivlsspørgsmaal, som Lovens Administration havde givet Anledning til, blev afgjort, og fra enkelte Ændringer i Taksterne, saaledes som for Stempling af Veksler, Slutsedler, Maalebrev, visse Kontrakter og Taksationsforretninger, for hvilke Taksterne fordoblede, medens Stempeltaksten for Næringsbeviser forhøjedes med ca. 50, og for Klasselotteriets Sedler med 150 pCt.

Ved Lov Nr. 112 af $\frac{1}{4}$ 1922 revideredes endelig Loven af 1911 om Afgifter ved Tinglæsning uden større Ændringer.

Af helt nye Skatter indførtes ved Lov Nr. 253 af $\frac{12}{6}$ 1922 Afgift til Statskassen af Omsætningen i Kafeer, Restaurationer, Hoteller og andre Virksomheder, til hvis Udøvelse der kræves Næringsadkomst som Beværter (Konditor eller Gæstgiver). Afgiften svares med 10 pCt. af Omsætningens Beløb, dog kun af Varer, der fortæres paa Stedet. Afgiften svares som en Omsætningssskat med Bogføringskontrol, idet der i Loven gives særlige Regler for Bogføringen.

Ved Lov Nr. 254 af $\frac{12}{6}$ 1922 indførtes dernæst en Omsætningsafgift af Chokolade- og Sukkervarer m. m. paa 25 pCt. af Varens Værdi, hvorved forstaas Engros-Prisen uden Rabatfradrag og inclusive Pakning, Udstyrelse m. m. For indførte afgiftspligtige Varer skal den afgiftspligtige Værdi altid mindst udgøre en Sum, der er lig Varens Indkøbspris med Tillæg af Told, Fragt, Assurance og Klareringsomkostninger m. v. samt et Tillæg af 10 pCt. Afgiften berigtiges af den, der afsætter Varen til videre Forhandling i Detailsalg, og Afgiften opkræves som en Fakturastempelafgift. For at skærme Statskassen og Industrien blev der samtidig lagt en Toldafgift paa 35 pCt. af Værdien paa visse Varer, der er Raamaterialer for de afgiftspligtige Varer — saasom Mandler, Nøddekærner etc., men ikke Sukker — en Afgift, der dog bortfalder, naar Varen tilføres en anmeldt Virksomhed.

Begge disse to Love motiveredes med Kravet om at skaffe Balance tilveje paa Statens Budget, og med de to Skatteobjekters Karakter af Luksusvarer.

Statsbanernes Takster, der sidst var forhøjedes ved Lov Nr. 239 af $\frac{19}{6}$ 1920, blev ved Lov Nr. 75 af $\frac{13}{3}$ 1922 Genstand for en gennemgribende Revision. Hvad Persontaksterne angaar, blev Billetpriiserne for III Kl. gennemgaaende nedsat med 10 à 12 pCt., mere for længere, mindre for kortere Afstande, i hvilken Henseende det maa erindres, at Taksten

for Rejser paa Abonnementskort paa III Kl. for Rejser under 21 km ikke var blevne forhøjede ved Loven af 1920. Taksten for Rejser paa II Kl. nedsattes noget mere, idet II Kl. Prisen, der siden Forhøjelsen i 1918 havde været $2 \times$ III Kl.s Billetpris, nu nedsattes til det Forhold, der var raadende før Loven af 1918, nemlig $1.7 \times$ III Kl.s Billetpris. Derved opnaaedes, at Grundtaksten baade for II Kl. og for III Kl. blev ca. 80 pCt. højere end i 1914, d. v. s. 5 Øre pr. km for III Kl. og 8.5 Øre pr. km for II Kl. Ved denne Ordning blev ogsaa Prisen for I Kl. nedsat ret væsentlig, idet den er Prisen for II Kl. og III Kl. tilsammen. Endelig nedsattes Hurtigtogsbetalingen og ligeledes Indskrivningsgebyret for Rejsegods.

Ogsaa Godstaksterne blev Genstand for en almindelig Nedsættelse, noget forskellig for de forskellige Forsendelsesmaader. Ilstykgodstaksten var allerede den 5. Juli 1921 blevet nedsat med fra 19 til 31 pCt. og blev derfor ikke nu Genstand for en yderligere Nedsættelse, hvorimod Taksten for Fragtstykods og Vognladningsgods nedsattes med henholdsvis ca. 25 pCt. og ca. $12\frac{1}{2}$ pCt. Som Maksimumstakster pr. 100 kg for Ilstykods, Fragtstykods og for almindeligt Vognladningsgods fastsattes henholdsvis 140 Øre med Tillæg af 4.5 Øre pr. km, 70 Øre plus 2.35 Øre pr. km og 32 Øre plus 1.42 Øre pr. km. Endelig blev Kreaturtaksten nedsat med ca. $33\frac{1}{3}$ pCt. Taksten for Frimærkepakker, der allerede administrativt var nedsat den 5. Juli 1921, nedsattes yderligere ca. 18 pCt. Angaaende den Hjælp, der fra Staten blev ydet visse nødstedte Industrier i Form af ekstraordinære Takstnedsættelser, henvises dels til Økon. Oversigter Bd. 60, S. 300, dels til Afsnit V. Loven fremtræder som Ændring til Lov Nr. 111 af $13/5$ 1911, der optrykkes og bekendtgøres med disse, samt de ved Lov Nr. 656 af $21/12$ 1918 vedtagne Ændringer i Bekendtgørelse af $17/6$ 1922.

Ved Lov Nr. 76 af $13/3$ 1922 reguleredes Posttaksterne, idet dog Postvæsenets finansielle Tilstand hindrede en almindelig Nedsættelse af Taksterne, saaledes at man indskrænkede sig til at nedsætte de Takster, der havde vist sig at være urimelige. Saaledes nedsattes Taksterne for Vareprøver og lokale Tryksager fra 8 til 5 Øre og fra 12 til 8 Øre for Forsendelser, der vejer henholdsvis under 50 g og mellem 50 og 250 g. Som en ny Kategori indførtes Begrebet „Forretningspapirer“, for hvilke Taksten sattes saa lavt som til 8 og 40 Øre for Lokal-Forsendelser og 15 og 40 Øre for udenbys Forsendelser, henholdsvis for Vægtklasserne under

250 g og mellem 250 g og 1 kg. Endelig fik Pakkeforsendelser en mindre Nedsættelse, idet f. Eks. Taksten for Pakker med en Vægt af 1 kg eller derunder nedsattes fra 60 Øre til 50 Øre. Ligeledes nedsattes Avisporto.

Med Hensyn til Postvæsenets Eneret betyder Loven en væsentlig Skærpelse, der dels motiveredes med, at de københavnske Assurandører har oprettet et „Assurandørposthus“ til Udveksling af Post imellem Sammenslutningens Medlemmer, og den gamle Lov ikke ifølge Højesterets Døm gav Hjemmel til at forbyde Forholdet, og dels med, at danske Firmaer for at spare Porto havde ladet Forsendelser, som de skulde have afsendt til Adressater her i Landet, afsende fra Udlandet, hvis Takst paa Grund af Valutaforholdene laa langt under den danske Takst.

Som Resultat af Sparebestræbelserne var ved Anordning af ²⁵/₄ 1921 Søndagsombæringen blevet inddraget, samtidig med at Postkontorerne holdtes lukkede om Søndagen, ligesom der paa andre Punkter blev foretaget Indskrænkninger i Omdelingerne og i Postkontorenes Ekspeditionstid.

Endelig skal nævnes Bek. af ⁹/₁ 1923 omhandlende Stadfæstelsen af den paa Postkongressen i Madrid den ³⁰/₁₁ 1920 vedtagne Verdenspostkonvention.

Medens Statstjenestemændenes Lønninger i det store og hele blev fastlagt ved Lov Nr. 489 af 12. Sept. 1919 og andre sig dertil sluttende Love for Folkekirkens og Skolevæsenets m. fl. Institutioners Tjenestemænd, er der i det her behandlede Tidsrum sket en Række Ændringer og Udbygninger til den bestaaende Lovgivning. Saaledes har de for Ministerierne og de enkelte større Etater nedsatte Sparekommissioner foranlediget Indskrænkninger i Antallet af Tjenestemænd og Ændringer m. H. t. Arbejdstid og øvrige Arbejdsvilkaar.

Ved Lov Nr. 157 af ¹/₄ 1921 ændredes saaledes Tjenestemandslovens Regler for Beregningen af Landpostbudenes Tjenestetid.

Ved Lov Nr. 496 af ²⁵/₁₁ 1921 og Lov Nr. 302 af ³⁰/₆ 1922 indførtes de af den nedsatte Sparekommission foreslaaede Ændringer i Statens Administrationskontorer m. v. For Ministeriernes Tjenestemænd blev Arbejdstiden udvidet til 7 Timer daglig, hvoraf 4 Timer skal være Ekspeditionstid (jfr. Regulativ af ¹²/₁ 1923 for Tjenestemænd i de ministerielle Kontorer etc.).

Ved Lov Nr. 97 af 23. Marts 1922 nedsattes Konjunktur-

tillægget med 1 Tredjedel for Tidsrummet $\frac{1}{4}$ 1922 til $\frac{31}{3}$ 1923 for alle Tjenestemænd, medens Tillægget til Personer, der oppebærer Ventepenge, Pensioner og Understøttelser, nedsattes noget mindre. Lovens Gyldighed fastsattes til 31. Marts 1923, idet det paalagdes Finansministeren inden 1. Marts 1923 at forelægge Forslag til Lov om Bestemmelsernes Revision. Forslaget hertil forelagdes den $\frac{21}{2}$ 1923, efter at der forinden havde været ført Forhandlinger imellem Finansministeren og Tjenestemændenes Organisationer, uden at Enighed havde kunnet opnaas. Finansministeren krævede under Hensyn til Statsfinansernes Tilstand en samlet Besparelse i Udgifterne til Konjunkturtillægget paa 14 Mill., hvilket Krav dog under Forhandlingerne med Organisationerne var blevet nedsat til ca. $11\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Tillige indeholdt Regeringsforslaget Bestemmelser om, at Nedsættelsen i Konjunkturtillægget skulde være større for ugifte end for gifte Tjenestemænd, hvilket Princip — Løn efter Forsørgersynspunktet — bestemt afvistes af Tjenestemændenes Repræsentanter. Derimod ønskede disse, at Konjunkturtillægget fremtidig skulde gøres glidende i Forhold til Pristallet paa samme Maade som Dyrtidstillægget.

Regeringsforslaget, der kun paa det sidste Punkt tog Hensyn til de fremsatte Ønsker, blev ikke tiltraadt af de andre politiske Partier, der ved Forslagets Behandling i Rigsdagen hævdede, at Tjenestemændene ikke kunde bære en yderligere Nedsættelse af deres Levevilkaar.

Den paa Spørgsmaalet opstaaede politiske Situation var ret vanskelig og en Krise laa indenfor Mulighedernes Grænse, da det lykkedes at forme et Kompromisforslag, der kunde samle Venstre og det konservative Parti. Kompromisforslaget blev Lov den $\frac{28}{3}$ 1923 og dets vigtigste Bestemmelser var følgende. Konjunkturtillægget ydes med to Satser, en for gifte Tjenestemænd og saadanne ugifte Tjenestemænd, der er over 35 Aar, og en for alle andre Tjenestemænd. Den sidste Sats blev fastsat til 2 Tredjedele af den første. Nedsættelsen, der skulde begynde at træde i Kraft fra 1. Juli 1923, skulde derefter finde Sted gradvis i de følgende syv Kvartaler i Løbet af hvilket Tidsrum den samlede Nedsættelse vil indtræde og da beløbe sig til omtrent det af Regeringen oprindelig foreslaaede Beløb for Finansaaret 1923—24. Loven indeholdt saaledes ingen Bestemmelser om, at Konjunkturtillægget skulde være glidende i Forhold til Pristallet.

Dyrtidstillægget til Tjenestemænd har i det her behandlede Tidsrum været ydet til gifte Tjenestemænd med 810 Kr.

aarlig for Halvaaret Okt. 1921—Marts 1922, med 594 Kr. aarlig for Halvaaret April—Sept. 1922 og med 540 Kr. aarlig for Halvaaret Okt. 1922—Marts 1923, medens ugifte Tjenestemænd har modtaget 2 Tredjedele af de anførte Beløb.

Ved Lov Nr. 257 af 6. Maj 1921 udvidedes Rammerne for Udenrigstjenesten meget betydeligt. Loven var Resultatet af de Overvejelser den under 3. Sept. 1919 nedsatte Kommission vedr. Organisationen af Udenrigsministeriet m. v. havde offentliggjort i sin den 28. Januar 1921 afgivne Betænkning. Hovedformaalet med Omordningen var en Styrkelse af Danmarks Erhvervsinteresser i Udlandet i Erkendelse af, at Danmarks Udenrigspolitik og dansk Erhvervs politik ikke kan adskilles. Dette Hensyn medførte dels Oprettelsen af et ret betydeligt Antal nye Poster for udsendte Tjenestemænd, saaledes bl. a. i de nye europæiske Stater, og dels en Centralisation af Udenrigsministeriets Forretningsgang, derved at der oprettedes en Stilling som Direktør for Udenrigsministeriet, saaledes at den tidligere Deling i to Departementer blev opgivet. Desuden nyoprettedes et Oplysningsbureau for Erhvervene, til hvis øverste Chef der udnævntes en praktisk Forretningsmand. Den saaledes ved Loven skabte Udvidelse af Udenrigstjenesten har efter vore Forhold været meget betydelig baade hvad Personel og Omkostninger angaar.

Afviklingen af den særlige Dyrtidslovgivning blev ved Lov Nr. 206 af 15. April 1921 udsat til 31. Okt. s. A., idet nævnte Lov bemyndigede Indenrigsministeren til i Overensstemmelse med Bestemmelserne i Lov Nr. 581 af 28. Okt. 1920 at yde Hjælp til Kommuner med det i nævnte Lov omtalte Statstilskud, saafremt der i Tiden $\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1921 til Afvikling af løbende Dyrtidsforanstaltninger ydedes Tilskud til den kommunale Hjælpekasse eller til anerkendte Sygekasser. Andre Foranstaltninger, saasom Børnebespisning, Prisnedsættelse paa Mælk el. lign. kunde Kommunalbestyrelserne med Indenrigsministerens Samtykke vedtage at træffe, og Udgifterne afholdes af Kommunerne uden Statsrefusion. Da Loven ikke forlængedes udover 30. Oktober 1921, var hermed den særlige Dyrtidslovgivning endeligt afviklet.

Lov Nr. 693 af $\frac{22}{12}$ 1920 om midlertidigt Statstilskud i Anledning af Arbejdsløsheden, hvilken Lov udløb $\frac{31}{3}$ 1921, forlængedes ved Lov Nr. 147 af $\frac{1}{4}$ 1921 til $\frac{30}{11}$ s. A. og yderligere, da det af Indenrigsministeren den $\frac{21}{10}$ s. A. forelagte Lovforslag om Arbejdsanvisning og Arbejdsløshedsforsikring m. v. ikke naede at blive færdig-

behandlet inden den ³⁰/₁₁, ved Lov Nr. 500 af ¹/₁₂ 1921 indtil Udgangen af Dec. s. A.

Ved det den ²¹/₁₀ forelagte Lovforslag var hele Spørgsmaalet om Ordningen af den offentlige Arbejdsanvisning (Loven af ²⁹/₄ 1913), Spørgsmaalet om de statsanerkendte Arbejdsløshedskasser (Loven af ²²/₁₂ 1919) og Spørgsmaalet om de midlertidige Statstilskud i Anledning af Arbejdsløsheden (Loven af ²²/₁₂ 1920) taget op til Revision. Lovforslaget tog derfor Sigte paa at samle Administrationen af alle disse Spørgsmaal under een Myndighed, saaledes at en mere intim Samvirken mellem den offentlige Arbejdsanvisning og det offentlige Tilsyn med Arbejdsløshedskasserne kunde finde Sted. Der blev saaledes hermed foreslaaet en Ophævelse af Arbejdsløshedsinspektoratet og af Arbejdsanvisningsdirektoratet, idet begge disse Institutioners Arbejdsomraade henlagdes under et Arbejdsdirektorat, der skulde ledes af en Arbejdsdirektør.

Lovforslagets Bestemmelser vakte i Rigsdagen fra radikal og især fra socialdemokratisk Side adskillig Modstand, saavel imod den foreslaaede Ændring i Administrationens Organer som imod Forslagets Bestemmelser paa en Række andre Punkter, saaledes Bestemmelserne om de Lønkrav, de arbejdsløse havde Ret til at stille for at tage Arbejde, imod de ændrede Regler for Kommunernes Tilskud til Arbejdsløshedskasserne, imod Etableringen af de saakaldte Nødhjælpsarbejder og de for disse anførte Lønninger og endelig imod de efter Behandlingen i Folketingsudvalget indsatte Bestemmelser om Udstedelsen af Arbejdsløshedskort.

Fra Indenrigsministerens Side blev der udfoldet gentagne Bestræbelser for at forlige de modstaaende Synspunkter, hvilket da ogsaa lykkedes. Ved Forliget mildnedes Lovforslaget paa væsentlige Punkter og gennemførtes som Lov Nr. 529 af ²²/₁₂ 1921.

Loven falder i fire Hovedafsnit, hvoraf det første omhandler Arbejdsanvisningen, det andet Arbejdsløshedsforsikringen, det tredje Foranstaltninger i Anledning af ekstraordinær Arbejdsløshed og det fjerde Tilsynet med Lovens Administration.

Lovens Bestemmelser vedrørende Arbejdsanvisningen afviger ikke væsentligt fra de tidligere gældende, dog udvides Reglerne for det bestaaende Samarbejde mellem de anerkendte Arbejdsløshedskasser og den offentlige Arbejdsanvisning. Den tidligere Regel om, at Anvisning skulde foretages selv om der var etableret Strejke eller Lockout, ændredes til den helt modsatte Regel, at Anvisning ikke maa foretages i disse Tilfælde.

Ved Lovens § 6 indførtes det meget omstridte Arbejdsløshedskort. Naar et Medlem af en anerkendt Arbejdsløshedskasse efter 1. April 1922 begærer Arbejdsløshedsunderstøttelse, skal der af Kassen udstedes et Arbejdsløshedskort for den paagældende. Kortets Form, Farve og Kontroltekst fastsættes af Arbejdsdirektøren. Hvert Kort forsynes med et Løbenummer, som skiftes for hver Gang nyt Kort udstedes. Ved Arbejdstiltrædelse afgives dette Kort til Arbejdsgiveren, der paategner det med Datoen for Arbejdets Paabegyndelse og med sin Underskrift, hvorefter Kortet af vedkommende Arbejder afgives til Arbejdsløshedskassen. Ved Arbejdets Ophør paahviler det Arbejdsgiveren uopholdelig at give Meddelelse derom til Arbejdsanvisningskontoret. Reglerne om Arbejdsløshedskortet er nærmere udformet ved Indenrigsm. Bek. af 29/3 1922, særlig i Henseende til Kortets Anvendelse ved Ydelse af ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse, og Kortets Udstedelse til ledige Kassemedlemmer og andre arbejdsløse.

Lovens andet Afsnit, Arbejdsløshedsforsikringen, indførte følgende nye Regler. Medens Statstilskuddet til de anerkendte Kasser forblev uforandret (nemlig Halvdelen af de samlede Medlemsbidrag), blev det nu gjort til en Pligt for Kommunerne at yde de anerkendte Kasser et Tilskud svarende til en Tredjedel af Medlemsbidraget, hvilket Tilskud tidligere — medmindre Kassen havde henlagt en Del af de nydende Medlemmers Bidrag til en Fond for ekstraordinær Arbejdsløshed — havde været frivilligt.

Understøttelses-Taksterne fastsattes til højst to Tredjedele af Fagets eller Stedets gennemsnitlige Arbejds løn og til mindst 1 Kr. og ikke over 4 Kr. daglig pr. Familieforsørger og 3.50 Kr. for Medlemmer, der ikke var Familieforsørgere. De ældre Regler om, hvornaar og til hvem Understøttelse ikke maa ydes, udvidedes til ogsaa at gælde for arbejdende Medlemmer, hvis Arbejdstid er nedsat med en Tredjedel eller mindre. Saafremt Arbejdstiden er nedsat mere, kan der ydes forholdsmæssig Understøttelse for de Dage eller Timer, hvormed Arbejdstiden er nedsat derudover. Endvidere indførtes den Bestemmelse, at det ikke skal kunne anses for fyldestgørende Grund til at vægre sig ved at overtage et Arbejde, at Lønnen for Arbejdet er lavere end den, som den paagældende har haft, naar Lønnen dog ikke er under, hvad der i den paagældende Virksomhed eller Egn sædvanlig ydes for tilsvarende Arbejde.

I Lovens tredje Afsnit om Foranstaltninger i Anledning af ekstraordinær Arbejdsløshed bestemtes, at der skal oprettes en Arbejdsløshedsfond, hvis Midler anvendes under ekstraordinær Arbejdsløshed, dels til Understøttelser, og dels til Tilskud til Nødhjælpsarbejder og Kursus for Arbejdsløse. Indenrigsministeren afgør efter derom at have forhandlet med et af Rigsdagen nedsat Udvalg paa 16 Medlemmer, hvorvidt der indenfor enkelte eller alle Fag hersker ekstraordinær Arbejdsløshed, hvorefter Fonden træder i Virksomhed for de paagældende Fag.

Fondens Midler tilvejebringes ved Bidrag fra samtlige efter Ulykkesforsikringslovgivningen forsikringspligtige Arbejdsgivere samt ved Tilskud fra Staten og de anerkendte Arbejdsløsheds-kasser.

Arbejdsgivernes Bidrag, der beregnes fra $\frac{1}{1}$ 1922, fastsættes saaledes, at de aarlig udgør gennemsnitlig 9 Kr. pr. forsikret Helaarsarbejder, dog at der for Fag med forholdsvis høj Arbejdsløshedsprocent betales noget mere, men højst 15 Kr. aarlig, og at det laveste Bidrag bliver 3 Kr. aarlig. Bidragene fastsættes iøvrigt for højst 5 Aar ad Gangen af Indenrigsministeren efter Indstilling af Arbejdsnævnet. De nærmere Regler herom er givet ved Indenrigsm. Bek. af $\frac{10}{5}$ 1922. Bidraget udregnes herefter paa Grundlag af Ulykkesforsikringspræmien, d. v. s. enten i Forhold til det Antal Arbejdsdage hver Arbejder er beskæftiget (et Aar regnes til 300 Arbejdsdage) eller (væsentlig for Landbrugsejendomme) paa Grundlag af Ejendomsskyldvurderingen af vedk. Ejendom, dog kun for Ejendomme under 100 000 Kr. Ejendomsskyldværdi. Bidraget opkræves sammen med Ulykkesforsikringspræmien. Der ydes ikke Bidrag for Personer, der overvejende beskæftiges i Arbejdsgiverens Husholdning eller ved personlig Tjenestegerning, for Arbejdsgiverens Børn og — efter særlig Tilstaaelse fra Indenrigsministeren i hvert enkelt Tilfælde — heller ikke for pensionsberettigede Stats- og Kommunefunktionærer o. lign. samt ikke for Tyende, der godtgøres at være antaget for et Aar.

Saafermt Fondens Midler stiger til et Beløb af over 50 Mill. Kr., skal de private Bidrag nedsættes, men atter forhøjes, naar Fondens Midler synker under dette Beløb. Staten indskyder efterhaanden, og senest den $\frac{31}{3}$ 1922 et Beløb paa 7 Mill. Kr. og i hvert følgende Finansaar yder Staten ordinært et Tilskud til Fonden svarende til en Tredjedel af det i det foregaaende Finansaar af Fonden udredede Beløb til

Understøttelser, Nødhjælpsarbejder og Kursus for arbejdsløse. Dette Tilskud ydes efterhaanden som Fonden har Brug for Midlerne, og senest inden Udgangen af vedk. Finansaar.

De anerkendte Arbejdsløshedskasser indskyder ved Udgangen af hvert Kvartal i Fonden 5 pCt. af det som ordinært Medlemsbidrag i Kvartalet indgaaede Beløb. Arbejdsløshedsfonden bestyres af Arbejdsnævnet.

Understøttelser ved Bidrag af Fondens Midler udbetales, naar Arbejdsnævnet har udstedt Bemyndigelse dertil, af vedkommende kommunale Hjælpekasse. Af de ydede Understøttelser erhoder Hjælpekassen de to Tredjedele refunderet af Arbejdsløshedsfonden og en Tredjedel af vedk. Kommune. Dog kan Indenrigsministeren efter Andragende fra vedk. Kommune og med Tilslutning af Rigsdagens Finansudvalg bevilge en Kommune et ekstraordinært Statstilskud til Dækning af indtil Halvdelen af disse Udgifter, naar det skønnes at det vilde volde Kommunen uforholdsmæssig store Vanskeligheder at udrede dem.

Arbejdsløse Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser erhoder Understøttelsen som fortsat Hjælp efter den vedtægtsmæssige Understøttelses Ophør eller som Tillægshjælp til den vedtægtsmæssige Understøttelse til Familieforsørgere med Børn under 15 Aar.

Til andre arbejdsløse kan Understøttelsen ydes efter Skøn. Reglerne for Understøttelsen fastsættes under Hensyn til Størrelsen af Fondens Midler, idet der dog aabnes Adgang til efter Hjemmel paa de aarlige Finanslove at yde ekstraordinære Statstilskud til Fonden.

Understøttelserne kan — for saa vidt angaar fortsat Hjælp til arbejdsløse Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser — ikke overstige det af Arbejdsløshedskasserne hidtil ydede Beløb med et Tillæg til Familieforsørgere af 45 Øre pr. Barn under 15 Aar pr. ledig Dag. Som Tillægshjælp til den vedtægtsmæssige Understøttelse til saadanne Medlemmer kan højst ydes 45 Øre pr. Barn under 15 Aar pr. ledig Dag. Desuden kan Kommunalbestyrelsen bemyndige den kommunale Hjælpekasse til at yde saadanne Medlemmer af anerkendte Arbejdsløshedskasser, der er Familieforsørgere, en Hjælp af indtil 1 Kr. pr. ledig Dag for hver Familie, enten som fortsat Hjælp eller som Tillægshjælp (i Tiden indtil $\frac{1}{4}$ 1922 dog 1.50 Kr.). De nævnte Beløb nedsættes med henholdsvis 3 Øre og 20 Øre for hver 162 Kr. Statstjenestemændenes Dyrtdstillæg nedsættes i H. t. Tjenestemandslovens Regler. Den samlede Understøttelse

maa dog ikke overstige to Tredjedele af den paa Stedet almindelige Arbejds løn.

Ved Bek. af $3/1$ 1922 blev der, efter at Indenrigsministeren efter Forhandling med Rigsdagsudvalget havde skønnet, at Arbejds løsheden maatte betegnes som ekstraordinær indenfor alle Fag, givet midlertidige Regler af samme Indhold som Lovens lige ovenfor nævnte. Disse midlertidige Regler afløstes ved Bek. af $11/2$ 1922, hvis Bestemmelser blev gældende fra $15/2$. Ved Bek. af $21/3$ 1922 nedsattes fra $1/4$ 1922 det Beløb, der som fortsat Hjælp kunde ydes Forsørgere, der er Medlemmer af anerkendte Arbejds løshedskasser, til to Tredjedele af den daglige Understøttelse, som vedkommende havde oppebaaret fra sin Kasse, medens Hjælpen til Ikke-Forsørgere gjordes afhængig af Kommunalbestyrelsens Bestemmelse. Hjælpen ydes derhos højst 6 Dage pr. Uge indenfor 12 paa hinanden følgende Maaneder kun i et af Kommunalbestyrelsen nærmere fastsat Antal Dage, som højst kan sættes til 90 og mindst skal være 40 fra 1. April 1922 at regne. Samtidig nedsattes Tillægshjælpen under Hensyn til Pristalsberegningen med 3 Øre til 42 Øre pr. Barn pr. Dag, og Hjælpen kan kun ydes for 6 Dage om Ugen. Hjælpekassens Tilskud nedsattes fra 1 Kr. til 80 Øre om Dagen. Reglerne for Understøttelse til Arbejds løse udenfor Arbejds løshedskasserne ændredes i Overensstemmelse hermed. De her nævnte Understøttelser nedsattes yderligere ved Bek. af $27/3$ 1923 fra $1/4$ 1923 til henholdsvis 39 Øre og 60 Øre. Der skal iøvrigt her henvises til Afsnit V, Haandværk, Industri og Handel samt Arbejds markedet, hvor de forskellige Regler for Ydelse af Understøttelse er omtalt i Forbindelse med deres Betydning for Bilæggelsen af den samtidige Arbejds konflikt.

Ved Bek. af $13/7$ 1922 begrænsede Indenrigsministeren, efter Indstilling fra det oitnævnte Rigsdagsudvalg, Udbetalingen af den ekstraordinære Arbejds løshedsunderstøttelse fra og med $15/7$ 1922 til Arbejds løse indenfor en Række nærmere angivne Fag, idet Arbejds løsheden da kun indenfor disse stadig kunde anses for at være ekstraordinær. Dog medtoges paany ved Bek. af $3/8$ — og fra $15/7$ at regne — enkelte af de dermed udelukkede Fag eller Faggrupper.

Understøttelserne udbetaltes efter Reglerne i Bek. af $21/3$ 1922, idet dog fortsat Hjælp og Tillægshjælp indtil $15/8$ kunde udbetales selv om det i nævnte Bek. fastsatte Dageantal af 90 blev overskredet. Denne Frist blev senere gentagne Gange forlænget for Arbejds løse indenfor de Fag, hvor Arbejds-

løsheden var anerkendt som ekstraordinær, nemlig ved Bek. af $11/8$ indtil $15/10$, ved Bek. af $13/10$ indtil $31/12$, ved Bek. af $20/12$ indtil $15/2$ 1923 og ved Bek. af $14/2$ indtil $31/3$ og ved Bek. af $27/3$ indtil $30/4$ 1923.

Ved Bek. af $20/12$ 1922 indskrænkedes Antallet af de Fag, i hvilke Arbejdsløsheden maatte anses for at være ekstraordinær, paany ret væsentligt, og ved Bek. af $21/1$ 1923 udvidedes Antallet atter, samtidig med at Reglerne for de Betingelser, der kræves for at en Arbejder kan henføres til disse Fag eller Faggrupper, nærmere uddybedes.

Udbetalingen af den ekstraordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse blev dernæst betinget af, at vedkommende arbejdsløse ikke kunde faa Beskæftigelse ved de i Loven omhandlede Nødhjælpsarbejder. Som Nødhjælpsarbejder betragtes saadanne Arbejder, der iværksættes af Staten, Kommunerne eller private Institutioner, der nyder offentlig Støtte, og som ellers ikke eller ikke for Tiden vilde være blevet bragt i Stand og hvis Udførelse af et særligt Udvalg blev anerkendt som betimelig af Hensyn til Afhjælpingen af Arbejdsløsheden paa det paagældende Sted. Saadanne Udvalg, hvoraf der nedsattes et for København og et for hvert Amt, bestaar af en Formand udnævnt af Indenrigsministeren og lige mange Arbejdsgivere og Arbejdere. Desuden nedsættes et Arbejdsudvalg, der skal afholde regelmæssige Møder og forberede Arbejder, der under ekstraordinær Arbejdsløshed kan iværksættes med kort Varsel.

Om Arbejdsvilkaarene bestemmer Loven kun, at de skal fastsættes saaledes, at de flest mulige arbejdsløse derved kan finde Beskæftigelse, og at det bliver fordelagtigt for de arbejdsløse at tage dette Arbejde fremfor Understøttelse, og at det stadig bliver af Interesse for dem at søge andet Arbejde. Til Nedsættelse af Udgifterne til Arbejds løn ved Nødhjælpsarbejderne ydes af Arbejdsløshedsfonden et Beløb pr. Arbejdsdag for hver beskæftiget Arbejder, hvilket Beløb ikke maa overstige 3 Kr. pr. Arbejdsdag.

Ved Bek. af $1/2$ 1922 fastsattes de nærmere Regler for Nødhjælpsarbejderne. Udover Lovens anførte Bestemmelser indeholder Bek. udførlige Regler for Arbejdsvilkaarene. Disse kan fastsættes enten saaledes, at den for Arbejdet ydede Løn er lavere end den overenskomstmæssige, eller saaledes at Arbejdet betales med denne Løn, men at Arbejdstiden da nedsættes eller endelig saaledes, at disse to Former kombineres. For Arbejder paa nedsat Betaling bør Lønnen for almindeligt

Arbejdsmandsarbejde i 8 Timer daglig i 6 Dage paa Landet, i Købstæderne og i Hovedstaden ikke være højere end henholdsvis 45—50 Kr., 50—60 Kr. og 60—72 Kr. pr. Uge for Akkordarbejde og 90 Øre, 1 Kr. og 1 Kr. 20 Øre pr. Time for Timelønsarbejde. Hvor Arbejdet udføres paa nedsat Tid, bør Nedsættelsen andrage ca. en Tredjedel. Andrager Nedsættelsen udover en Tredjedel, er Arbejderne berettigede til forholdsmæssig Understøttelse for den Tid, hvormed Arbejdstiden er nedsat med mere end en Tredjedel. Endelig indeholder Bek. de nærmere Regler for det Beløb, der af Arbejdsløshedsfondens Midler ydes til Nedsættelse af Udgifterne til Arbejdsløsheden ved de anerkendte Nødhjælpsarbejder.

Ved Bek. af ¹³/₇ 1922 bestemtes, at kun arbejdsløse indenfor de Fag, hvor Arbejdsløsheden var anerkendt som ekstraordinær, kunde antages til Nødhjælpsarbejder fra og med den ¹⁵/₇ 1922.

Lovens fjerde Afsnit indeholder Bestemmelserne vedrørende Tilsynet med Arbejdsanvisningen og Arbejdsløshedsforsikringen og derunder Oprettelsen af et Arbejdsnævn. Dette skal bestaa af tre Afdelinger, nemlig en for Arbejdsanvisningen, en for Arbejdsløshedsforsikringen og endelig en for Spørgsmaal vedrørende den ekstraordinære Arbejdsløshed. Arbejdsdirektøren er Formand i hver Afdeling.

I Sammenhæng hermed skal nævnes Lovgivningen vedrørende Arbejdsløshedsunderstøttelsen til Fiskere. Loven af ²⁸/₆ 1920 (se herom Bd. 59, Pag. 282), der var gældende til ³¹/₃ 1921, forlængedes først ved Lov Nr. 246 af ⁶/₅ 1921 fra ¹/₄ at regne til ³⁰/₁₁ 1921 og endvidere, da Fiskeriets Afsetningsforhold endnu da gjorde en Fortsættelse af nævnte Lovs Bestemmelser paakrævet, ved Lov Nr. 499 af ¹/₁₂ 1921 til ³¹/₃ 1922, hvorefter denne Lovgivning bortfaldt.

Endvidere skal nævnes Bek. af ²⁹/₃ 1922 angaaende Afslutning for Bevilgelse af Rentetilskud til kommunale Arbejder. I H. t. Bestemmelserne i Lov Nr. 694 af ²²/₁₂ 1920 om Statsstøtte til Arbejders Iværksættelse kunde der af Statskassen ydes Tilskud som Hjælp til Forrentning af Laan, der optages af Kommuner til Bestridelse af Udgifter ved Arbejder, der skønnes at være egnede til at afhjælpe Arbejdsløsheden, og som paabegyndtes inden en af Indenrigsministeren fastsat Frist. I Medfør af denne Bestemmelse fastsattes Fristen for Paabegyndelse af Arbejder, til hvilke der kan bevilges Tilskud af Statskassen i H. t. nævnte Lov, til ¹⁵/₄ 1922. For Nødhjælpsarbejder afsluttedes Fristen 1. Juli s. A. Tilskud til

Overskridelse af Anslagssummer for Arbejder, hvortil Tilsagn om Tilskud ifølge tidligere Love er givet, kunde herefter ikke ventes bevilget. Endelig skal her nævnes Lov af ²¹/₁₂ 1921 vedrørende Grundforbedringsarbejder, ved hvilken Lov Kommunalbestyrelserne bemyndigedes til i Tiden indtil ³¹/₁₂ 1922 uden højere Myndigheds Samtykke at paatage sig Garantien for Laan til Grundforbedringsarbejder. For Laanene, der afdrages i 10 Aar med lige store aarlige Beløb, skal der gives Pant i Ejendommene næst tidligere Behæftelser. Statskassen godtgør Kommunerne Halvdelen af de eventuelle Tab. Loven tilsigtede at skabe Mulighed for at skaffe Arbejde til en Del af de arbejdsløse, hvorfor det fastsattes, at Udbetaling af ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse skulde være betinget af, at der ikke ved saadanne Arbejder kunde anvises vedkommende arbejdsløse passende Arbejde.

Ved midlertidig Lov Nr. 105 af ¹/₄ 1922 forlængedes for Finansaaret 1922—23 Bestemmelserne i Lov af ⁷/₈ 1914 om, at Statens Refusion til Hjælpekasserne for Hjælp ydet til de til ekstraordinær Militærtjeneste indkaldtes Familier skulde udgøre ²/₃ af den ydede Hjælps Værdi.

Ved Lov Nr. 349 af ⁷/₈ 1922 forhøjedes for Finansaaret 1922—23 det ved Hjælpekasseloven af ²⁹/₄ 1913 fastsatte Beløb paa 250 000 Kr., der aarligt stilles til Raadighed af Statskassen som Bidrag til Kommunernes Tilskud til Hjælpekasserne, til 1 Mill. Kr., og ved Lov Nr. 107 af ²⁸/₃ 1923 til 750 000 Kr. for Finansaaret 1923—24. I Finansaarene siden 1915—16 havde dette Tilskud i H. t. forskellige Love været fastsat til at skulle udgøre en Tredjedel af Kommunernes Bidrag.

Ved Lov Nr. 250 af ⁶/₅ 1921 ændredes Sygekasse-loven af ¹⁰/₅ 1915. Den nye Lov betød en væsentlig Udvidelse af den bestaaende Lovgivning, der nu, dels ved denne Lov, dels ved den samtidig vedtagne Lov om Invalidforsikring og dels ved dertil sigtende Ændringer i Bestemmelserne i Fattiglovens § 63 ordnede Forsorgen ogsaa for de kronisk syge. For Invaliderne og de arbejdsløse kronisk syge ordnedes Forsorgen paa Forsikringsgrundlaget, idet Forsorgen for disse betingedes af Medlemsskab i en anerkendt Sygekasse og Præmiebetaling, medens Forsorgen for de helt uarbejdsdygtige kronisk syge ordnedes som Forsørgelse ved Bestemmelser i Fattigloven.

Af Ændringer i Sygekasseloven skal nævnes, at det Medlemsantal, der kræves for at en Kasse kan faa og beholde

offentlig Anerkendelse, forhøjedes fra 50 til 200, ligesom der indførtes en Ret for Indenrigsministeren til at kræve to eller flere Kasser sluttet sammen. Der udstedes fremtidig hvert tredje Aar (tidligere hvert femte) af Indenrigsministeren en Bek. om de Indtægts- og Formueforhold, der betinger Medlemmers Optagelse og Forbliven i Sygekassen, og Aldersgrænsen for Optagelse i Kasserne fastsattes til 40 Aar. Endvidere afskaffedes den i den gamle Lov hjemlede Ret for Personer, der lider af en hyppig tilbagevendende eller uhelbredelig Sygdom, til at blive optaget med begrænset Medlemsret, idet saadanne Personer fremtidig kun kan optages, naar de kan anses for at være arbejdsføre og da optages med fuld Medlemsret. Reglerne for det offentlige Tilskud ændredes paa forskellige Punkter saaledes bl. a. af Hensyn til de kronisk syge men arbejdsføre Medlemmer af Sygekasserne, ligesom det faste Statstilskud forhøjedes fra 2 til 3 Kr. pr. Medlem. Ogsaa Kommunerne blev forpligtet til særlige Tilskud i Anledning af de kronisk syge, saaledes at Kassernes forøgede Udgifter til disse fuldstændig refunderedes af det offentlige Tilskud. Arten og Omfanget af Kassernes Ydelser holdtes i det væsentlige indenfor den gamle Lovs Rammer, dog hævedes den daglige Pengehjælps Maksimumsbeløb fra 3 til 6 Kr., højst $\frac{1}{5}$ af Lønnen, medens Beløbet for de Medlemmer, der i H. t. Invalidforsikringsloven er tillagt Invalidrente, ikke kan overstige 1 Kr. daglig og ikke ydes udover 13 Uger indenfor 12 paa hinanden følgende Maaneder. Endelig bestemtes, at Kassen udover de sædvanlige Ydelser kan yde Tandpleje, Hjemmesygepleje og Ophold paa Rekonvalescent-hjem. Retten til at nyde Pengehjælp skal omfatte et Tidsrum af 26 Uger i Løbet af 12 paa hinanden følgende Maaneder, medens Reglen tidligere var mindst 13 Uger.

Ved Lov Nr. 253 af $\frac{6}{5}$ 1921 indførtes Invalidforsikringen i den danske Social-Løvgivning. Loven omfatter alle nydende Medlemmer af de anerkendte Sygekasser, for saa vidt de er ubemidlede og har Indfødsret, og forsikrer dem indtil det fyldte 62. Aar mod Invaliditet, for saa vidt den derved foraarsagede Nedsættelse i Erhvervsevnen udgør to Tredjedele eller derover. For Medlemmer, der ophører med at være ubemidlede, aabner Loven Adgang til mod en højere Præmiebetaling at holde Invalidforsikringen i Kraft.

Medens Indtrædelsen i en Sygekasse er frivillig, er Deltagelsen i Invalidforsikringen tvungen for alle Sygekassemedlemmer.

Ydelsen bestaar i en Invalidrente paa 800 Kr. aarlig

samt under visse Forhold Helbredelsesforanstaltninger og Udgifterne udredes af Invalideforsikringsfonden. Fondens Midler tilvejebringes ved Invalideforsikringspræmier ydet af de forsikrede, ved Bidrag fra samtlige efter Ulykkesforsikringslovgivningen forsikringspligtige Arbejdsgivere samt ved Bidrag fra Stat og Kommune. For de forsikrede selv varierer den aarlige Præmie efter Alderen paa Indtrædelsestidspunktet fra 5.40 Kr. til 10.20 Kr. (for Personer, der indtræder i Alderen mellem 33 og 40 Aar), medens Arbejdsgiverne (jfr. om Beregningen Bek. af ^{31/10} 1921) betaler 5.40 Kr. for hver beskæftiget Helaarsarbejder, medens Staten og Kommunernes Bidrag fastsættes under Hensyn til de Midler, der yderligere er fornødne for Fonden, dels til Dækning af de aarlige Udgifter, dels til Opsamling af en passende Reservefond. Staten udreder Halvdelen af det fornødne Tilskud, medens den anden Halvdel fordeles paa Opholdskommunerne i Forhold til Antallet af de forsikrede indenfor Kommunen. Bestyrelsen af Fonden henlægges under en Direktion, medens Spørgsmaal om, hvorvidt der foreligger en Nedsættelse i Arbejdsevnen og Nedsættelsens Størrelse afgøres af Invalideforsikringsretten.

Ved Lov Nr. 251 af ^{6/5} 1921 ændredes som lige nævnt ovenfor Bestemmelserne i Fattiglovens § 63, dels saaledes, at et Sygekassemedlem, der efter Sygekassehjælpens Ophør er eller indenfor et Tidsrum af 12 Maaneder bliver trængende til Understøttelse, og Trangen er begrundet i Sygdom, blev berettiget til at kræve Understøttelse af Opholdskommunen, uden at denne Understøttelse skal betragtes som Fattighjælp, og dels saaledes, at Hjælp ydet af Opholdskommunen til kronisk syge, d. v. s. Personer, der kan føre Bevis for, at de ikke i de sidst forløbne 3 Aar har opfyldt og stadig ikke opfylder Helbreds-betingelserne for at blive optaget som nydende Medlem af en Sygekasse, ikke skal have Fattighjælps Virkning.

Ved Lov Nr. 348 af ^{7/8} 1922 om Aldersrente ophævedes Loven af 1908 om Alderdomsunderstøttelse. Den nye Lov bygger paa den gamle Lovs Princip, Forsørgelsesprincippet, d. v. s. Understøttelse af Personer, der efter Opnaaelsen af en vis Alder bliver ude af Stand til at forsørge sig og sine, uden at den paagældende selv yder Bidrag til Understøttelsen. Men medens Alderdomsunderstøttelsen tidligere havde været ydet efter Skøn, blev Beløbene nu fikserede og Retten til Understøttelsen blev stærkt understreget.

Aldersgrænsen hævedes fra 60 til 65 Aar, idet dog Personer fra og med det fyldte 62. Aar og hvis Erhvervsevne er

nedsat til en Tredjedel eller derunder, har Ret til at oppebære Aldersrente, idet de ikke kan begynde at oppebære Invaliderente efter det fyldte 62. Aar. Med denne Bestemmelse knyttes Forbindelsen til de lige ovenfor nævnte sociale Love.

Ydelsen bestaar dels i et fast Beløb, dels i et Dyrtidstillæg, der varierer med Pristallet og fastsættes for hvert Halvaar (jfr. Bek. af ¹²/₂ 1923 for Halvaaret ¹/₄—³⁰/₉ 1923).

Betingelserne for at oppebære Aldersrente blev væsentlig de samme, som gjaldt for Alderdomsunderstøttelsen, idet der dog nu kun krævedes 5 Aars Ophold her i Landet (tidligere 10 Aar) og det Tidsrum, indenfor hvilket Fattighjælp ikke maa være modtaget, nedsattes fra 5 til 3 Aar. Endvidere fik Hustruen en særlig Ret, idet det afgørende nu er, om hver Ægtefælle for sig opfylder Betingelserne.

Aldersrenten blev som nævnt sat til et fast aarligt Beløb, størst i Hovedstaden og mindst i Landkommunerne. For at fremme de private Opsparinger blev Aldersrentens Beløb gjort varierende i Forhold til den private Indtægt, saaledes at eventuelle Indtægter under et vist Beløb kun delvist blev fradraget i Renten, medens Formuen kun medregnes derved, at der til den paagældendes aarlige Indtægt, paa hvilken Fradragsreglerne skal bringes i Anvendelse, lægges 4 pCt. af den samlede Formues Beløb. Ligeledes blev Beløbene fastsatte saaledes, at der var en Opfordring til ikke at melde sig straks ved det fyldte 65. Aar, idet Taksterne forhøjedes en Del jo længere Begæringen om Opnaaelse af Aldersrente udsattes henimod det fyldte 68. Aar.

Af Kommunernes Udgifter hertil refunderer Staten ⁷/₁₂, foruden at Loven for de tre Finansaar fra 1924/25 til 1926/27 stiller 1.5 og for de to følgende Finansaar 1 Mill. Kr. til Fordeling blandt de Kommuner, der er særligt tungt belastede. Loven traadte i Kraft den ¹/₄ 1923.

Byrderne ved de foran omtalte sociale Love og Bestemmelser er delvis lagt paa Kommunerne og de almindelige økonomiske Vilkaar, der var afgørende for Statens Finanser, har i samme Grad indvirket paa Kommunernes finansielle Stilling.

Ved Lov Nr. 208 af ¹⁵/₄ 1921 indførtes Reglerne for den danske kommunale Beskatning i de sønderjydske Landsdele, idet disse Skatter indtil da var opkrævet der efter Lov Nr. 480 af ¹⁰/₉ 1920, der i alt væsentligt opretholdt de i Landsdelene hidtil gældende tyske Skatteregler. Den danske Ordning for Statsskatterne var allerede indført ved kgl. Anordning af ²⁸/₂ 1921, gældende for Finansaaret 1921—22. Af

Hensyn til de særlige Vanskeligheder, der var forbundet med at omlægge disse Skatter til et helt nyt Grundlag, indeholdt Loven enkelte Afvigelser fra den danske.

Ved midlertidig Loy Nr. 51 af $^{13}/_2$ 1922 om Ændringer i og Tillæg til de nuværende Regler for den kommunale Beskatning samledes samtlige de kommunale Skattebestemmelser, der supplerer den kommunale Skattelov af $^{15}/_3$ 1903, i een Lov. Anledningen dertil var, at en hel Række Lovbestemmelser vedrørende den kommunale Beskatning udløb med Skatteaaret 1921—22, saaledes Lov Nr. 478 af $^{10}/_9$ 1920, en Række enkelte Bestemmelser, dels i Lov Nr. 534 af $^{1}/_{11}$ 1919 og dels i Lov Nr. 62 af $^{1}/_3$ 1920. De nævnte Bestemmelser forlængedes i det væsentlige uændret, saaledes Kommunernes Ret til at forhøje eller nedsætte den skattepligtige Indtægt efter Lejlighed med de ved Lov af $^{1}/_3$ 1920 forhøjede Procenter, ligesom Bestemmelserne i samme Lov om Overgrænsen for de Indtægter, der kan nedsættes efter Kommunens frie Skøn. Bestemmelserne om Forskelskatten i samme Lovs § 10 havde kun Gyldighed for Skatteaaret 1920—21 og blev ikke paany indført. Reglerne for Børnefradraget ændredes saaledes, at Grundbeløbet, der fastsattes til 200 Kr., i Landkommuner kunde nedsættes efter Stedets Prisniveau og Levefød med 50 Kr. og i Bykommuner forhøjes med 50 Kr. Endelig indførtes som ny Bestemmelse, at naar personlig Kommuneskat forgæves har været søgt udpantet hos ugifte Skatteydere, har Kommunalbestyrelsen Ret til ved skriftlig Henvendelse til paagældende Skatteydere Arbejdsgiver at forlange, at denne, i den Skatteydere tilkommende Lønning, tilbageholder Skattens Beløb, dog højst en Tredjedel af Lønnen. De Ændringer, der iøvrigt indførtes, var særlig Fortolkningsspørgsmaal, der blev afgjorte, og saadanne, der tilsigtede at gøre visse Skattebestemmelser for Skat til Stat og Kommune ensartede. Dette gjaldt saaledes Reglerne for Kommanditselskabers Skattepligt samt Reglen i Statsskatteoven om, at den, der forsømmer i rette Tid at indgive sin Selvangivelse og klager over den Indkomst, hvortil han ansættes, skal betale Skat af den virkelige Indtægt med et Tillæg af 25 pCt., hvilken Bestemmelse nu udvidedes til ogsaa at gælde Kommuneskatten.

For København og Frederiksbergs Vedkommende blev den ved Lov Nr. 671 af $^{22}/_{12}$ 1919 forhøjede progressive Rateskala, hvis Gyldighed gentagne Gange var blevet forlænget, paany forlænget ved Lov Nr. 50 af $^{13}/_2$ 1922 for

Skatteaaret 1922—23 og ved Lov Nr. 85 af $12/3$ 1923 endvidere for Skatteaaret 1923—24, sidste Gang med den Ændring, at det Skatteyderne tilkommende Fradrag i den skattepligtige Indtægt efter Bestemmelse af Kommunalbestyrelsen skal kunne forhøjes indtil 400 Kr. for hvert Barn under 15 Aar.

For samtlige Købstadkommuner (undtagen Hovedstaden og de sønderjydske Købstæder) har Det statistiske Departement opgjort Gælden pr. $31/3$ 1922 til ca. 300 Mill. Kr., hvoraf Halvdelen skyldes til Banker og Sparekasser. Københavns og Frederiksberg Kommuner samlede Gæld beløb sig pr. $31/3$ 1921 til ca. 550 Mill. Kr. Af større Laan optaget i denne Periode skal nævnes, at Københavns Kommune i 1921—22 optog 4 nye Laan til et samlet Beløb af godt 18 Mill. Kr., hvoraf 15 Mill. Kr. optoges hos Hovedbankerne, saaledes at disse overtog $12\frac{1}{2}$ Mill. Kr. af de Kommunen af Staten i H. t. forskellige Love tilsagte Bidrag til Iværksættelse af Arbejder til Afhjælpning af Arbejdsløsheden til en Kurs af 98 mod Udstedelse af 6 pCt. Gældsbeviser. Amortiseringen, der skal foregaa inden 1929, sker derved, at Staten halvårsvis indbetaler de forfaldne Rater. Af Laan til Provinskøbstæderne skal foruden Dollarslaanet, hvorefter henvises til Bd. 59 S. 288, endnu nævnes det af Købstadforeningen optagne Sterlinglaan af 1922, der i det væsentlige skulde anvendes til Tilbagebetaling af det i 1920 optagne Laan paa 30 Mill. Kr. i Landmandsbanken (jfr. Bd. 59 S. 288). Laanet ydedes af Hambroes Bank i London og var paa 2 Mill. £. Kursen blev $87\frac{1}{4}$, Renten 5 pCt., og Laanet var afdragsfrit i de første 10 Aar, og derefter skulde det afdrages i Løbet af 25 Aar efter Kommunernes eget Ønske.

Som et Udtryk for enkelte Kommuners vanskelige økonomiske Stilling skal nævnes, at Rødby og Brønderslev Kommuner har maattet søge Statens Støtte.

II. Børsforhold og Pengevæsen.

Danmarks Børsforhold og Pengevæsen har i de her omhandlede to Aar været prægede af den Verdenskrise, der vestfra naaede Landet i Efteraaret 1920 og af den Afviklings-

og Rekonstruktionsproces, der var Krisens umiddelbare Virkning. I Løbet af nogle faa Maaneder foretoges en Omvurdering af det danske Samfunds Værdier, en Omvurdering, der i Omfang og Styrke mangler Sidestykke. Det statistiske Materiale, der belyser de økonomiske Bevægelser i denne Periode, er af Det statistiske Departement offentliggjort i Statistiske Efterretninger for hvert af Aarene 1921 og 1922. Til disse „Statistisk-økonomiske Oversigter“ skal der derfor i det hele henvises.

Krisen indvarsledes ved et betydeligt Fald i en-gros Priserne, et Fald, der kom Landets Erhvervsliv overordentlig ubejleligt, fordi man netop havde engageret sig i store Varelagre med videre Eksport til Rusland og de baltiske Stater for Øje. Tilmed havde man nylig modtaget betydelige Leveringer i H. t. gamle Ordre, indgivet i Aarene 1918—1920, som ikke tidligere var blevne effektuerede. Samtidig med, at Markedet saaledes var blevet overfyldt med Varer til Toppriser, standsede ikke alene den Eksport, Industrien havde oparbejdet, men Forbruget paa Hjemmemarkedet aftog betydeligt, dels under Indtrykket af, at Prisfaldet vilde fortsætte og derfor kom den mest til Gode, der forstod at vente, dels fordi det købende Publikum i Harmes over, at Prisfaldet ikke kom hurtigt nok, faktisk etablerede Køberstrejke, men endelig fordi Pengerigeligheden og Købeevnen mærkelig hurtigt ophørte.

Da Landets Banker under Indtrykket af den tidligere Pengerigelighed havde udvidet Kreditten meget betydeligt baade hvad Laan til Børsforretninger og Laan i Varepartier angik, forvoldte det stadige og hurtige Fald i Aktiekurserne i Forbindelse med det faldende Prisniveau og Østersøskuffelsen Bankerne følelige Tab. En vis Mistillid til forskellige Banker kom mere rygtevis til Orde, indtil Folketingsmand Lemvigh-Müller under Finanslovdebatten i Efteraaret (²¹/₁₀) 1921 angreb Landmandsbanken paa en Maade, der kun kunde vække Uro.

For at styrke Nationalbanken havde denne allerede den ¹⁵/₇ 1921 ved kgl. Resolution faaet Bemyndigelse til at udvide Aktiekapitalen med 16¹/₂ Mill. Kr., hvoraf Staten skulde overtage 3 Mill. Kr. til pari og Resten tilbydes de gamle Aktionærer til en Kurs ikke under pari. Banken har dog ikke benyttet sig af den givne Bemyndigelse.

Situationen ved Nytaar 1922 var da meget mørk og en vis Usikkerhed overfor hvad Fremtiden vilde bringe var fremherskende i alle Forhold, selv om det kunde ses, at Prisfaldet foreløbig var ved at standse. De nærmeste Maaneder skulde dog

vide, at Konstateringen af de Tab, Prisfaldet havde foraarsaget, endnu for største Delen stod tilbage. Under Indtrykket af den alvorlige Situation fandt Nationalbanken Anledning til at henstille til Landets Aktieselskaber og især Bankerne at styrke deres Reserver saa meget som muligt ved de forestaaende Regnskabsafslutninger.

Imidlertid kom det dog som noget af en Overraskelse, da Diskonto- og Revisionsbanken i Slutningen af Januar Maa- ned 1922 maatte søge Nationalbankens og de øvrige Hoved- bankers Støtte til en egentlig Rekonstruktion. I nogen Tid havde Nationalbanken støttet Bankens Aktier ved Opkøb, men Rygterne om Bankens Vanskeligheder sivede ud, og om Lørdagen den 29. Januar faldt Kursen trods Opkøb 7 Points. Den føl- gende Søndag tilvejebragtes ved Forhandlinger imellem de nævnte Banker følgende Grundlag for Bankens Rekonstruktion. Bankens Aktiekapital, der var paa 48 Mill. Kr., blev nedskre- vet med 4 Mill. Kr., som Banken dels selv besad, dels havde belaant. Resten af Aktiekapitalen, 44 Mill. Kr., blev ned- skrevet med 50 pCt. til 22 Mill. Kr., hvorefter Nationalban- ken overtog for 14 Mill. Kr. nye Aktier, som ligestilledes med de nedskrevne gamle. Hovedbankerne ydede dernæst Banken et Laan paa 20 Mill. Kr., der skulde forrentes med $\frac{1}{2}$ pCt. under Nationalbankens Diskonto og afbetales med 4 Mill. Kr. aarlig. Endelig blev hele Delcredere- og Reserve- fonden (16,6 Mill. Kr.) nedskrevet til 2 Mill. Kr., ligesom Overskuddet paa Driftsregnskabet for 1921 medgik. Tabet udgjorde ialt 47,69 Mill. Kr. Noteringen af Bankens Aktier suspenderedes og genoptoges først $\frac{11}{3}$ 1922.

Selv om denne Bankrekonstruktion ikke var den første efter Krigen — saaledes skal nævnes Jyllandsbankens Sam- menbrud i Aarhus i Efteraaret 1921, der var resulteret i, at Banken blev overtaget af Andelsbanken, idet Aktiekapitalen udløstes med 20 pCt. i Andelsbeviser —, virkede den dog noget opskræmmende, fordi det her drejede sig om en Bank, der regnedes blandt de fem private Hovedbanker. Nogen Kritik rejstes iøvrigt fra Aktionærernes Side mod, at Tabet udelukkende lagdes over paa dem, medens Bankindsuddene forblev urørte. Kritikken tilbagevistes, men Diskussionen for- blev ikke uden Virkning paa Tilliden til Bankaktier i Almin- delighed.

Ugedagen efter Diskonto- og Revisionsbankens Rekon- struktion udsendtes Meddelelse om, at Landmandsbanken over- tog Københavns private Laanbank, der uden at være egentlig

nødstedt, dog havde lidt betydelige Tab, særlig paa en enkelt Forbindelse, Stuhrs Værft i Aalborg, og nu maatte søge Støtte hos en Storbank. Efter en Vurdering af Bankens Aktiver og Passiver sattes Aktiernes Værdi til 80 pCt. af deres Paalydende (Noteringen var umiddelbart forinden 76 pCt.), saaledes at der for 3000 Kr. Aktier i Københavns private Laanebank ydedes 2000 Kr. Landmandsbanktier, hvis Kurs regnedes til 120 pCt. Desuden tilkom der Laanebankens Aktionærer alt, hvad Afviklingen af Forholdet til Stuhrs Værft maatte indbringe ud over 1 Mill. Kr. Samtidig hermed og paaskyndet af disse Begivenheder udsendte Landmandsbanken Meddelelse om Aarsregnskabet for 1921 og Handelsbanken og Privatbanken fulgte efter i de nærmeste Dage. Næst efter Løftet om et Udbytte paa 10 pCt., tillagde man Oplysningerne om de foreslaaede Afskrivninger til et Beløb af 25,8 Mill. Kr. særlig Interesse. Tiltrods for at Handelsbanken samtidig kun afskrev 2,8 Mill. Kr. og Privatbanken intet oplyste om sine Afskrivninger, forekom de af Landmandsbanken afsatte Beløb dog Offentligheden alt for smaa til Afbødning af de Tab, man mente at vide, at Banken havde lidt alene paa de to Selskaber Ballin & Sønner og Transatlantisk Kompagni. Paa Generalforsamlingen i Københavns private Laanebank, hvor Overenskomsten med Landmandsbanken var til Afgørelse, fraaadede Professor Birck meget indtrængende at godkende den foreslaaede Ordning og udtalte, at ingen kunde vide, hvad Landmandsbankens Aktier var værd i 1923. Overenskomsten blev dog godkendt og Sammenslutningen endelig vedtaget. Kort efter afholdtes Generalforsamlinger i A/S Ballin & Sønner og i Transatlantisk Kompagni, hvor der blev givet Meddelelse om disse Selskabers meget betydelige Tab, og da Landmandsbankens Interesser i disse Selskaber var velkendt, øgede dette kun Uroen om Banken.

Direktionen for Landmandsbanken følte sig efterhaanden ikke tryk ved Situationen, bl. a. fordi Bankens Aktier stadig og trods betydelige Opkøb faldt, saa de fra 124 ved Nytaar nu den 8. Juli stod i 110, og da Bankinspektøren i Juni-Juli 1922 foretog en Undersøgelse af Bankens Engagementer og derved konstaterede betydelige Tab, frygtede Direktionen, at Rygterne herom vilde resultere i et run paa Banken. Direktionen henvendte sig derfor til Nationalbanken med Anmodning om Støtte. Forhandlingerne derom førtes Lørdag den 8. Juli imellem Nationalbanken, Finansministeren, Handelsministeren og Hovedbankerne, og Søndag Aften udsendtes en Meddelelse

om den trufne Ordning. Efter denne var det „Landmandsbankens Hensigt ved Afslutningen af indeværende Regnskabsaar ekstraordinært at foretage Afskrivninger til et samlet Beløb af $55\frac{3}{4}$ Mill. Kr., hvorved Bankens Reserver, herunder Overførslen fra forrige Aar, nedbringes til godt 5 Mill. Kr.“. Nationalbanken gav Tilsagn om, „naar den ovennævnte ekstraordinære Afskrivning ved Regnskabsaarets Afslutning har fundet Sted, at indskyde ny Reservekapital paa 30 Mill. Kr.“.

Denne Meddelelse — Erklæringen af 9. Juli —, der var formuleret af Landmandsbankens Direktion og tiltraadt af Nationalbanken, blev senere stærkt kritiseret, fordi store Dele af Offentligheden af Erklæringens Ordlyd forstod, at Bankinspektørens Opgørelse af Tabene var blevet lagt til Grund for Afskrivningerne, medens det senere viste sig, at denne Opgørelse netop var blevet skudt til Side og Landmandsbankens egen Opgørelse, der gav væsentlig mindre Tab, nemlig de nævnte $55\frac{3}{4}$ Mill. Kr. mod Bankinspektørens 144 Mill. Kr., var blevet lagt til Grund. Kritikken rettedes saavel mod de to Ministre, der havde deltaget i Forhandlingerne, som mod Nationalbanken, men Nationalbankdirektør Ussing forsvarede det af Banken foretagne Skridt i en den 18. Septbr. udsendt Meddelelse, hvori det fremhævedes, at Nationalbanken havde været udsat for et Pres og en Overrumpling, og at Hensynet til Samfundet maatte gaa forud for Hensynet til den enkelte. Ogsaa fra Aktionærer i Nationalbanken rejstes Kritik over den trufne Ordning, idet de mente deres Aktionærinteresser gaaede for nær.

Imidlertid opnaaede man ikke Hensigten med den udsendte Erklæring, nemlig at skabe Tillid til og Rø om Banken. Aktierne, der efter Reorganisationen stod i 95, faldt efterhaanden til 85 og Lørdag den 17. Septbr. endog til 73, tiltrods for at de stadig blev støttet ved Opkøb. Saaledes viste den senere Undersøgelse, at Landmandsbanken i stort Omfang havde opkøbt sine egne Aktier, saaledes at Beholdningen den 16. Septbr. var ca. 66 Mill. Kr. af den 100 Mill. Kr. store Aktiekapital. Ogsaa Nationalbanken deltog i Aktionen for at støtte Kursen ved for et Opkøbs-Syndikat at belaae Aktierne. I August Maaned udnævntes da Formanden for Grosserersocietetets Komite, Grosserer Ernst Meyer til Direktør i Banken, en Udnævnelse, hvis moralske Betydning svækkes ved nogle Udtalelser til Dagspressen, fremsat af Direktør Glückstadt og Formanden for Bankraadet, Admiral Richelieu.

Onsdagen den 13. Septbr. maatte Landmandsbankens

Direktion da paany rette en Henvendelse til Nationalbanken om Støtte, og i Løbet af Ugen blev der ført en Række langvarige og besværlige Forhandlinger mellem Landmandsbanken, Nationalbanken, de øvrige Hovedbanker, Bankinspektøren og Regeringen. Om Lørdagen faldt Aktierne, som nævnt, stærkt og det blev klart, at Banken ikke kunde lukke op om Mandagen, medmindre der inden den Tid forelaa en Ordning.

Søndag Aften udsendtes den officielle Meddelelse om Rekonstruktionen. Herefter skulde der tilvejebringes en Præferencekapital paa 100 Mill. Kr., hvoraf Staten skulde overtage 40 Mill. Kr., Ø. K. 20, Store Nordiske 5 og Nationalbanken 35 Mill. Kr. Samtidig indkaldtes Rigsdagen til den følgende Tirsdag for at bevilge Statens Tilskud. Nationalbankens Tilsgagn fra Juli om et Reservefondsindskud skulde herefter ikke længere staa ved Magt.

Ved Rigsdagens Sammentræden forelagde Finansministeren derefter et Forslag til Lov om Statens Medvirkning til en Reorganisering af Landmandsbanken og Justitsministeren forelagde et Lovforslag om Nedsættelse af en Kommission til Undersøgelse af Landmandsbankens Forhold. Det førstnævnte Forslag blev underkastet væsentlige Ændringer. Saaledes skal nævnes, at Socialdemokraternes Tilslutning blev gjort afhængig af, at det af Staten indskudte Aktiebeløb paa 40 Mill. Kr. holdtes udenfor Udtrækningen, indtil de af andre tegnede Aktiebeløb var udtrukket, saaledes at Staten længst muligt kunde bevare sin Indflydelse i Bankraadet, der efter Loven skulde bestaa af 9 Medlemmer, hvoraf Staten skulde vælge Flertallet.

Endelig rejstes Kritik imod Placeringen af Nationalbankens Tilskud, hvorfor Præferencekapitalens Størrelse ændredes til 70 Mill. Kr., idet Nationalbanken heraf kun tegnede 5 Mill. Kr., medens den desuden i Overensstemmelse med Juli-Ordningen indskød 30 Mill. Kr. som Reservefond. Finansministeren bemyndigedes dernæst til efter Samraad med Handelsministeren og med Tilslutning af et af Rigsdagen nedsat Udvalg paa 9 Medlemmer paa Statens Vegne overfor Nationalbanken at garantere de Laanetilskud, som denne maatte anse det for paakrævet at yde Landmandsbanken i Overgangstiden.

De to Love blev vedtaget og stadfæstet den 21. Septbr. I de mellemliggende Dage havde Landmandsbankens Udbetalinger været begrænset til 1000 Kr. paa hver Konto og Noteringen af Fonds og Aktier paa Københavns Børs havde været

suspenderet fra Mandag til Torsdag, begge Dage incl. Noteringen af Landmandsbankens Aktier blev ikke genoptaget. Den nedsatte Kommission, der blev anordnet som ekstraordinær Ret, kom til at bestaa af Landsdommer Rump som Formand, Professor Birck og Bankinspektør Green.

Ved den paafølgende Generalforsamling i Landmandsbanken den $\frac{6}{10}$ vedtoges et af Handelsministeriet udarbejdet Forslag til midlertidigt Tillæg til Statutter for Banken, ved hvilket bl. a. Aktiekapitalen blev nedskrevet til 10 pCt. og hvorefter Generalforsamlingen kom til at bestaa af Præferencekapitalens Indskydere.

De fortsatte, ret betydelige Uddrag af de i Landmandsbanken indestaaende Beløb og disses Indsættelse i andre Pengeinstitutter medførte en vis Pengerigelighed, der forarsagede, at Handelsbanken fra $\frac{15}{8}$ nedsatte Indlaansrenten for Kapitaler paa 1—3 Mdrs. Opsigelse til $3\frac{1}{2}$ pCt.

Landmandsbankens sidste Rekonstruktion med den deraf følgende Nedskrivning af Aktiekapitalen til 10 pCt. bevirkede, at tidligere Aktionærer i den private Laanebank rejste Spørgsmaalet om at faa den stedfundne Overdragelse til Landmandsbanken kendt ugyldig, under Hensyn til, at det Grundlag, paa hvilket Overdragelsen havde fundet Sted, havde vist sig at være urigtigt. Repræsentanter for Aktionærene i Laanebanken enedes da med Landmandsbanken om at lade Sagen ordne ved Voldgift. Kendelsen, der faldt i April 1923, kom til at lyde paa, at Landmandsbanken burde udløse den private Laanebanks Aktier mod at udbetale 55 pCt. af Aktiernes Paa lydende kontant, foruden det tidligere omtalte Bevis paa Stuhrs Værft. Fra Aktionærene i Laanebanken fremsattes nu ogsaa Ønske om at faa dette Bevis udløst, hvilket Landmandsbanken imødekom ved at tilbyde 2 pCt. kontant og 10 pCt. i Aktier i det rekonstruerede Værft A/S Aalborg Skibsværft, beregnet af det Beløb i Laanebankaktier, hvorfor Beviset var udstedt.

En Opsummering af de Tab, som Bankrekonstruktionerne i Aaret 1922 havde kostet, viser et samlet Tab paa ca. 282 Mill. Kr., hvoraf alene de 232 regnedes at falde paa Landmandsbanken. Tabene fordeler sig med 16 Mill. Kr. paa standsede eller overtagne Banker (ialt 10) og 266 Mill. Kr. paa de øvrige. I fire Tilfælde gik Tabene ud over Sparernes Indskud, medens de øvrige Banker kunde klare Tabene ved Hjælp af Reserver og Aktiekapital. Af andre københavnske Bankvirksomheder skal endnu omtales Hellerup Bank, der efter at være rekonstrueret i Vinteren 1921—22 maatte lukke

den 6. Septbr. 1922 og træde i Likvidation paa Grund af den tidligere Direktørs Misligheder, medens Københavns Bank overtoges af Handelsbanken den 7/6 1922 mod en kontant Udløsning af Aktierne med 70 pCt.

Ved Aarsskiftet 1922—23 raadede der almindeligt en noget lysere Stemning og man havde Indtrykket af at være ovre det værste. Det nye Aar skulde dog ikke blive mange Dage gammelt, før man blev stillet overfor den tredje Rekonstruktion af Landmandsbanken. Den nye Direktion og det nye Bankraad tilsigtede ved Aflæggelsen af Regnskabet for Aaret 1922 at naa fuldstændig til Bunds i de gamle Skader og foretog derfor fornyede Undersøgelser med det Resultat, at Aarsregnskabet vilde vise, at de nødvendige Afskrivninger vilde gaa væsentlig ud over, hvad der var konstateret ved Bankinspektørens Gennemgang i Sommeren 1922. Bankraadet tilskrev derfor Handelsministeriet og redegjorde for Bankens hele Stilling. Herefter blev det Beløb, der maatte afskrives for Aaret 1922 opgjort til 232 Mill. Kr., saaledes at hele Reservefonden og desuden 31½ Mill. Kr. af den nye Præferencekapital paa 70 Mill. Kr. var tabt. I dette Beløb var end ikke medregnet de Krav, Laanbankens Aktionærer efter Voldgiftsrettens Kendelse eventuelt maatte faa paa Banken.

Bankraadet indstillede derfor i nævnte Skrivelse, at Staten udvidede den Garanti, der var ydet ved Loven af 21. Septbr. 1922, til at gælde samtlige Bankens Forpligtelser for et Tidsrum af 7 Aar, en Indstilling, Bankinspektøren ganske tiltraadte.

Samtidig afgav denne en Redegørelse for de forskellige Opgørelser af Tabene. Juni-Juli Opgørelsen i 1922 udviste et Tab paa 144,2 Mill. Kr., hvoroverfor der stod en Egenkapital paa 171,8 Mill. Kr. Ved September Rekonstruktionen foretoges ingen ny Opgørelse, men man regnede med yderligere Tab paa ca. 40 Mill. Kr. eller et samlet Tab paa ca. 184 Mill. Kr. Medens man saaledes i Juli regnede, at der var 27½ Mill. Kr. tilbage af Aktiekapitalen, regnede man i Septbr., at hele Bankens Egenkapital plus det løbende Aars Overskud var tabt. Da Aktiekapitalen dog kun blev nedskrevet til 10 pCt., fandtes der saaledes ikke Værdier i Banken, der modsvarede disse 10 Mill. Kr., der derfor maatte betragtes som Good-will.

Handelsministeren udsendte da den 2. Februar Meddelelse om, at da Landmandsbankens Regnskab for 1922 udviste et noget større Tab end forventet, vilde Handelsministe-

ren den følgende Dag i Rigsdagen fremsætte Forslag til Udvidelse af den bestaaende Statsgaranti for Banken.

Efter Forslaget skulde § 1, 2. Stk. i den bestaaende Lov ændres saaledes, at Staten overtog med bindende Virkning indtil $\frac{1}{1}$ 1930 fuld Garanti for alle retsgyldige Fordringer paa Landmandsbanken saavel fra Indskyderne som fra andre Kreditorer, for saa vidt disse Fordringer ikke kunde dækkes af Bankens Aktiekapital, Reservefond og øvrige Midler.

Endelig skulde Regeringen besætte to Tredjedele af Bankraadets 9 Pladser mod tidligere 5.

Under Rigsdagens Møder, der uden længere Afbrydelser varede til Mandag Morgen, kritiseredes Regeringens og Nationalbankens Holdning meget stærkt, og Socialdemokraterne stillede Ændringsforslag, hvorefter Banken fremtidig vilde blive Statsbank. Det konservative Folkeparti krævede Begrænsning af Aaremaalet for Garantien til 5 Aar, Kauteler m. H. t. den statsgaranterede Banks Konkurrence med Landets øvrige Banker, Begrænsning af Landmandsbankens Balance til en passende Størrelse samt Afskrivning af de til da konstaterede Tab af Præferencekapital og Reservefond. Regeringen kunde dog kun tage Hensyn til de to første af de konservatives Ændringsforslag og med disse vedtoges Loven den 5. Februar 1923, med Gyldighed indtil $\frac{1}{4}$ 1928, mod de radikales og uden Socialdemokraternes Stemmer.

Bankkommissionen var nu saa vidt fremme med sine Undersøgelser, at Rigsadvokaten den $\frac{31}{1}$ 1923 kunde begære retslig Forundersøgelse indledet imod Landmandsbankens tidligere Direktion og Bestyrelsesmedlemmer i Anledning af deres Virksomhed med Hensyn til det af dem udsendte Regnskab for 1921. Landsrettens Dom, der faldt den 7. Juli, appelleredes til Højesteret, der den 29. Septbr. fældede en betydelig skærpet Dom.

Da Landmandsbanken den 22. Marts udsendte Regnskabet for 1922, viste det sig, at Underskuddet var opgjort til 60,1 Mill. Kr., hvilket saaledes betød et meget kraftigt Indhug i Præferencekapitalen. I dette Beløb var som tidligere nævnt ikke medregnet det Tab, Banken kom til at bære i Anledning af Voldgiftskendelsen af 23. April m. H. t. Mellemværendet med Laanbankens Aktionærer.

Den Støtte, der som nævnt paa forskellig Maade blev ydet Landmandsbanken af Nationalbanken, forvoldte denne betyde-

lige Tab, der alle blev afskrevet paa Regnskabet for Bankaaret 1922—23. Der afskrevs saaledes 27 Mill. Kr. paa det Laan, Nationalbanken med et Beløb af 29,5 Mill. Kr. havde ydet Opkøbssyndikatet paa nominelt 30 Mill. Kr. Landmandsbankaktier. Disse Aktier optoges paa Regnskabet til Kurs 6, samtidig med at Nationalbankens 5 Mill. Kr. Præferenceaktier i Landmandsbanken optoges til Kurs 50. Endelig overførtes til Konto for Afskrivning paa Bankens Aktiver ialt 30 Mill. Kr. svarende til Nationalbankens Indskud i Landmandsbankens Reservefond.

Af Lovgivningsforanstaltninger vedrørende Bank- og Pengevæsenet skal udover de allerede vedrørende Landmandsbanken nævnte endnu anføres følgende. De forskellige Love, hvorved der var givet Bemyndigelse til ved kgl. Resolution at begrænse den kgl. Mønts Forpligtelse til at udmønte Guld og Nationalbankens Forpligtelse til at købe Guld¹⁾, at fritage Nationalbanken for Pligten til Indløsning af dens Sedler med deres Paalydende i Guld²⁾ og endelig at suspendere fra den fri Ret til at faa udmøntet Guld³⁾, forlængedes saaledes som angivet i Noterne.

I H. t. Lov om Banker af ⁴/₁₀ 1919 § 18 fastsatte Handelsministeren den ²⁹/₆ 1921 de nærmere Regler for Banktilsynet, hvorefter enhver Bankvirksomhed skal inspiceres mindst en Gang i en Periode paa fem Aar. Endvidere udformedes ved Bek. af 21. Septbr. 1921 om Affattelse af Bankers Maanedsbalancer, Aarsregnskab m. v. samt Tilvejebringelse af en Bankstatistik, de i nævnte Lovs §§ 13 og 15 omhandlede Regler for Regnskabernes Aflæggelse i en Fællesform og for Indberetningerne til Bankinspektøren.

Aflæggelse af Maanedsregnskaberne i den foreskrevne Form skete første Gang for Januar Maaned 1921 og Aflæggelsen af Aarsregnskaberne første Gang for Aaret 1921. Den paa Grundlag heraf tilvejebragte Bankstatistik, der dog ikke omfatter Nationalbanken, offentliggøres hver Maaned i Statistiske Efterretninger.

¹⁾ Jfr. Lov Nr. 517, ²¹/₁₂ 1921 (med Gyldighed indtil Udg. af 1922).

²⁾ Jfr. Justitsm. Bek. af ¹⁰/₉ 1921, Lov Nr. 518 af ²¹/₁₂ 1921 (med Gyldighed indtil Udgangen af 1922), Justitsm. Bek. af ²⁰/₆ 1922, Lov Nr. 526 af ¹⁵/₁₂ 1922 (med Gyldighed indtil Udgangen af 1923) samt Justitsm. Bek. af ¹⁹/₁₂ 1922.

³⁾ Finansm. Bek. af ²¹/₄ 1921 og ⁶/₁ 1922 (med Gyldighed indtil Udgangen af 1922).

Ved Bek. af ²⁰/₂ 1923 fastsattes i H. t. § 13 i Lov af 4. Oktbr. 1919 om Sparekasser de nærmere Regler for Regnskabernes Aflæggelse i en tilsvarende Fællesform, første Gang for Regnskabsaaret ¹/₄ 1923—³¹/₃ 1924.

Endelig skal nævnes, at Regeringen fra 1. Oktbr. 1922 i H. t. Lov af ³⁰/₈ 1919 om Ændring i Nationalbankens Oktroj indsatte to Medlemmer i Bankens Repræsentantskab.

Ved Lov Nr. 278 af ³⁰/₆ 1922 ændredes Lov om Afholdelse af Fondsbørs af ⁴/₁₀ 1919, der bekendtgjordes med de skete Ændringer ved Bek. af ¹/₇ 1922. Hovedformålet med den nye Lov var at skabe Betingelser for en Normering af Terminsforretninger, Køb og Salg af Værdipapirer, der skal leveres og afregnes til en senere Tid. Loven bemyndigede Handelsministeren til at paabyde Fondsbørsens Bestyrelse at foranstalte Kursnotering paa Københavns Fondsbørs for saadanne Køb og Salg af Værdipapirer. De nærmere Bestemmelser herom udfærdigede Handelsministeren ved en ny Vedtægt af ¹⁰/₈ 1922 for Københavns Fondsbørs til Ikrafttræden fra ¹⁶/₈. Ved denne Vedtægt indførtes medio — ultimo Regulering for Udlaan af Aktier (Stykker), ligesom Vedtægtens Bestemmelser om Kompensation af Købs- og Salgsordrer (§ 16), om Selvindtræden (§ 17) og om Udlaan af Værdipapirer (§ 18) udstraktes til at omfatte alle Veksellerer, hvad enten de er Medlemmer af Fondsbørsen eller ikke, dog ikke Banker. Endvidere bortfaldt de hidtidige Baisserestriktioner, saaledes at Baisseforbudet i Vedtægtens § 21 alene omfattede Bankaktier og Aktier i Selskaber med under 3 Mill. Kr. Aktiekapital. Endelig ændredes Provisionsberegningen noget.

III. Forbrugsregulering og Priser.

De mange forskelligartede regulerende Indgreb i den frie Omsætning, som havde fundet Sted i Krigsaarene, var, som allerede omtalt under Økon. Oversigter, Bd. 60, S. 85 ff. under Afvikling ved Begyndelsen af det her omhandlede Tidsrum. Hvad der stod tilbage var kun forholdsvis faa Bestemmelser, og denne Periode betyder da den næsten fuldstændige Ophevelse af de sidste Rester af Krigsaarenes Restriktioner og en Tilbagevenden til de normale Forhold.

Af Bestemmelser vedrørende Brændsels- og Belysningsmidler skal nævnes: Indenr. Bek. af $16/12$ 1920 om Begrænsning af Forbruget af Lys og Brændsel i Butikker, Restauranter og Forlystelsesanstalter m. v., hvis § 1, Punkt 3, Stk. 1 (omhandlende Lukketiden for Butikker og Lagre) ophævedes ved Indenr. Bek. af $27/6$ 1921 og Stk. 2 i samme § (omhandlende Lukketiden for Bagerforretninger) ophævedes ved Indenr. Bek. af $29/7$ 1921. Endelig ophævedes § 1, Punkt 1 og 2 i nævnte Bek., hvorved Lukketiden for Forlystelsesanstalter, Teatre o. lign. var fastsat til senest Kl. $10\frac{1}{2}$ Aften og for Restauranter til senest Kl. 12 ved Indenr. Bek. af $10/4$ 1922, saaledes at hele Bek. hermed var bortfalden.

Ved to Love af $1/4$ 1922 og $31/5$ 1922 forlængedes midlertidig Lov af $1/4$ 1921 om Tidspunktet for Lukning om Aftenen for Butikker og Lagre m. v. først til $1/6$ og derefter til $1/7$ 1922 og afløstes af Lov af $30/6$ 1922 om Lukketid for Butikker og Lagre m. v., hvorved de forsk. spredte Bestemmelser herom samledes i een Lov.

Ved Bek. af $18/6$ 1921 ophævedes Indenr. Bek. af $26/11$ 1920 vedr. Hugst i Landets Skove og Plantager samt Handel med Brændeeffekter, bortset fra enkelte §§ (§ 23, 25—30 vedr. Kommunernes Pligt til at aftage bestilt Brænde og vedr. Vurderingsforretninger), ligesom Tillægsbekendtgørelserne af $25/1$ 1921 og $10/2$ 1921 gældende alene for de sønderjydske Landsdele ang. Hugst i Skove og Plantager ophævedes.

Ved Bek. af $11/4$ 1921 ophævedes Indenr. Bek. af $29/6$ 1920 ang. Handel med udenlandsk Brændsel og ved Bek. af $15/10$ 1921 ophævedes de endnu bestaaende §§ 1 og 6 i Bek. af $19/10$ 1920, omhandlende Forbud mod Salg og Transport af de daarligste Brunkul, hvorefter denne Bek. vedr. Transporten af og Handel med Brunkul var bortfalden i sin Helhed.

Som tidligere nævnt i Økon. Oversigter, B. 60, S. 106, var Kornordningen for Høstaaret 1920—21 blevet ophævet ved Lov af $31/3$ 1921 om Ændringer i Kornloven af $10/9$ 1920, fra 1. August at regne. Ved Bek. af $14/5$ 1921 gaves Regler for Afhændelsen i Løbet af Juni og Juli Maaneder af de paa Amtsnævnenes Lagre og Statslagrene henliggende Beholdninger af Rug og Hvede, ligesom Staten overlod Indførselen af Rug og Hvede eller Mel deraf til de private Importører.

Ved Bek. af $25/5$ 1921 fastsattes fra og med $1/6$ s. A. Maksimalpriser for Rug og Sigtebrød, svarende til de ved Bek. af s. D. fastsatte nye forhøjede Maksimalpriser paa Rugmel (begge disse Bek. hævedes ved Bek. af $28/7$ 1921).

Ved nævnte Bek. af ²⁸/₇ ophævedes følgende Bekendtgørelser vedrørende Kornordningen, nemlig Bek. af ¹³/₉ 1920 ang. Tilvirkning af og Handel med Mel, Bek. af s. D. og Tillægsbek. af ¹⁵/₉ 1920 om Fastsættelse af Maksimalpriser paa Mel, tre Bek. af ¹⁵/₉ 1920 om Aflevering af Brødkorn, om Befolkningens Forsyning med Brød og Mel og om Formaling og Udlivering af Korn, Bek. af ²⁸/₉ 1920 om Udførsel af Byg og Havre, Bek. af ¹⁴/₁₀ 1920 om Forbud mod Opfodring af Rug og Hvede, Bek. af ²⁸/₄ 1921 om Fastsættelse af Maksimalpriser paa Franskbrød, Bek. af ²⁵/₅ 1921 om Maksimalpriser paa Rugmel, fremstillet af tørret og utørret Rug og Bek. af s. D. om Maksimalpriser paa Brød.

Endvidere hævedes ved en anden Bek. af ²⁸/₇ 1921 Indenr. Bek. af ²⁵/₉ 1914, ²¹/₁₂ 1914, ²⁸/₃ 1917 og ¹⁵/₅ 1917 om Fastsættelse af Vægt paa Brød.

Det bestaaende Forbud mod Udførsel af Rug og Hvede samt Produkter deraf, hævedes ved Bek. af ¹/₉ 1921.

Ved Lov Nr. 269 af ⁶/₅ 1921 bemyndigedes Handelsministeren til at træffe indskrænkende Bestemmelser vedr. Anvendelsen af Pap og Kunstlæder i Skotøj, ligesom Justitsmin. bemyndigedes til at forbyde Indførsel af saadant. De nærmere Regler herfor findes i Bek. af ³/₆ 1921 vedr. den indenlandske Tilvirkning og i Bek. af ¹⁰/₆ vedr. Indførselen. Loven, hvis Gyldighed ophørte med Udg. af Okt. 1921, forlængedes ved Lov Nr. 460 af ³⁰/₁₀ 1921 indtil Udg. af Aaret 1922, og derefter ved Lov Nr. 529 af ¹⁵/₁₂ 1922 indtil Udg. af Aaret 1924.

Ved Lov Nr. 197 af ¹⁰/₅ 1922 og ved Lov Nr. 81 af ¹²/₃ 1923, der begge fremtræder som Tillæg til Lov Nr. 401 af ⁹/₇ 1920 om Fiskerilaan, bemyndigedes Regeringen til for hvert af Finansaarene 1922—23 og 1923—24 af Statslaanefondens Midler at anvende, dels til direkte Udlaan til Fiskere og dels til Laaneforeninger for Fiskere, ialt indtil 400.000 Kr., med Halvdelen til hver (jfr. her de tidl. Love, Bd. 60, S. 149—150).

Med Hensyn til Boliglovgivningen skal anføres følgende: Lov Nr. 150 af ¹/₄ 1921 vedr. Boligforholdene (se Økon. Oversigter, Bd. 60, S. 174 f.), som udløb ³¹/₃ 1922 forlængedes midlertidigt ved Lov af ¹/₄ 1922, hvad Afsnit I (Husleje-regulering), Afsnit III (Forbud mod Nedrivning) og Afsnit IV (Skattelempelser), samt §§ 45—49 og 50, 2. Stk. (Kontrolbestemmelser o. lign.) angaar indtil ¹/₅ 1922, medens Afsnit II (Pensionatsvirksomhed) og Afsnit V (Tilskud og Financiering) ikke blev forlænget.

Forinden Lovforslagets Fremsættelse havde Indenrigsmini-

nisteren bl. a. forespurgt samtlige By- og Landkommuner, hvor Husejerenævne var nedsat, om de ønskede Huslejereguleringen opretholdt og modtaget bekræftende Svar fra 71 af 84 Byraad, hvoraf 60 Besvarelser var enstemmige, ligesom 241 af 314 Landkommuner ønskede Reguleringen opretholdt. Regeringen vilde derfor vel tilstræbe en Afvikling, men ikke forinden Boligmangelen var afhjulpet.

Den endelige Lov om Boligforholdene af $\frac{1}{5}$ 1922 kom dog til at betyde et afgørende Skridt i Retning af hele Boliglovgivningens Afvikling. M. H. t. Huslejereguleringen ændredes Lovens § 3 saaledes, at Overenskomster mellem Ejer og Lejer om Forhøjelse af Lejen i bestaaende Lejeforhold var gyldige mellem Parterne uden Nævnets Samtykke. Overenskomster ved nye Lejemaals Indgaaelse, skulde forelægges Nævnet, som kun kunde tilsidesætte Overenskomsten, naar et Fler-tal paa mere end een Stemme udtalte sig derfor. De tidligere omtalte (Bd. 60, S. 175) Procentsatser for Tillæg til 1914-Normallejen, som Nævnet var pligtige at godkende, forhøjedes fra 30—35 og fra 20—25 pCt. for Lejligheder, hvis Vedligeholdelse paahvilede henholdsvis Ejer og Lejer, ligesom Ejeren skal have Krav paa fuld Dækning for den Stigning af Ejendomsudgifterne, der hidrører fra de siden 1914 stedfundne og muligt fremtidige Forhøjelser af Ejendomsskatterne. Ejers Ret til uden Nævnets Godkendelse at erholde 30 pCt.s Lejeforhøjelse for Lejligheder, hvor Vedligeholdelsespligten paahviler ham og opfyldes, bibeholdtes. Endelig ophævedes Lovens Bestemmelser vedr. den hidtil bestaaende Appelinstant, Overnævne.

Med disse Ændringer forlængedes Loven indtil 1. Juli 1922 for de Kommuner, der d. 1. April 1922 havde Husejerenævne nedsat. Fra 1. Juli havde Loven kun Gyldighed for de Kommuner, der træffer Bestemmelse herom enten for Boligenævne alene eller tillige for Forretningslokalenævne, saaledes at der krævedes en udtrykkelig Vedtagelse af Kommunalbestyrelsen til Nævnenes Opretholdelse. Lovens Gyldighed fastsattes iøvrigt til $\frac{1}{4}$ 1923, hvilken Tidsfrist ved Lov af $\frac{28}{3}$ 1923 forlængedes til $\frac{1}{5}$ 1923. Ved Lov Nr. 168 af $\frac{1}{5}$ 1923, jfr. Bek. af $\frac{18}{5}$ 1923, søgtes den bestaaende Lovgivning paa dette Omraade endeligt afviklet indenfor et Tidsrum af højst to Aar. Loven af $\frac{1}{4}$ 1921 med de foretagne Ændringer, forlængedes til $\frac{1}{6}$ 1923 for de Kommuner, der d. $\frac{1}{4}$ 1923 havde Husejerenævne nedsat. Fra $\frac{1}{6}$ har Loven kun Gyldighed for de Kommuner, der træffer Bestemmelse derom, enten for Boligenævne alene eller

tillige for Forretningslokalenævn. I de Kommuner, hvor Huslejenævne bortfaldt $\frac{1}{6}$ 1923, kunde Kommunalbestyrelserne for Tiden indtil $\frac{1}{5}$ 1924 vedtage forskellige Overgangsbestemmelser, herunder at ingen Lejeforhøjelser maatte finde Sted for Lejligheder eller Lokaler, der har været omfattet af Loven af $\frac{1}{4}$ 1921, at Opsigelse med en enkelt Undtagelse for disse Lejligheder og Lokaler ikke kunde finde Sted før efter $\frac{1}{4}$ 1924 resp. $\frac{1}{5}$ 1925 og for Storkøbenhavn, evt. $\frac{1}{4}$ 1926. I de Kommuner, hvor Nævn ophører at bestaa efter $\frac{1}{6}$ 1923, bortfalder enhver Form for Huslejeregulering d. $\frac{1}{4}$ 1924 og i de Kommuner, hvor Nævn opretholdes efter $\frac{1}{4}$ 1923, bortfalder ligeledes Huslejeregulering, undtagen de ovenfor nævnte Bestemmelser vedr. Opsigelse for Tiden indtil $\frac{1}{5}$ 1925. For Storkøbenhavn kan Huslejeregulering dog opretholdes til $\frac{1}{5}$ 1925 og Kommunalbestyrelsens Beføjelse m. H. t. Opsigelse m. v. indtil $\frac{1}{6}$ 1926.

Beskyttelsen for Lejerne lagdes i de Kommuner, hvor der ikke fandtes Nævn, over paa Domstolene, der efter Lovens § 3 bemyndigedes til at tilsidesætte Overenskomster om Lejeforhold, saafremt det skønnes, at der ved disse er opnaaet eller betinget Fordele, der staar i aabenbart Misforhold til, hvad Udlejerer yder. Denne Bestemmelse fik Gyldighed til $\frac{1}{5}$ 1930.

Ligesom den egentlige Huslejeregulering saaledes søgtes bragt til Afslutning, blev Foranstaltningerne til Fremme af Boligbyggeriet stærkt tidsbegrænset. Som nævnt bortfaldt 1921 Lovens Afsnit V vedr. Statens Tilskud og Finansiering allerede fra $\frac{1}{4}$ 1922, medens saavel Bestemmelserne om Skattelempelser som Forbudet mod Nedrivning opretholdtes ved de forskellige Love og ved Loven af $\frac{1}{5}$ 1923 forlængedes begge paany til $\frac{1}{5}$ 1925.

Ved Lov om Statslaan til Byggeforetagender af $\frac{13}{2}$ 1922 forhøjedes det Beløb paa 10 Mill. Kr., der ved § 44 i Lov Nr. 150 af $\frac{1}{4}$ 1921 vedr. Boligforholdene var stillet til Raadighed for Indenrigsministeren til dette Formaal, til 15 Mill. Kr.

Ved Lov Nr. 551 af $\frac{23}{12}$ 1922 førtes Statens Støtte til Byggeriet ind paa et helt nyt Spor, saaledes at de tidligere direkte Statstilskud blev undgaet. Ved Lovens § 3 oprettedes under Bestyrelse af Indenrigsministeriet, en Statsboligfond, hvis Midler tilvejebragtes ved, at Boligfonden gennem Kongeriget Danmarks Hypotekbank udsteder 5 pCt. rentebærende Kasseobligationer svarende til Panteobligationernes Paalydende. Kasseobligationerne amortiseres i Løbet af 73 Halvaar og garanteres af Staten. Af Boligfonden kan der til Opførelse af

Boliger ydes Laan mod sekundær Prioritet, saaledes at Laanet ikke maa overstige $\frac{4}{10}$ af Pantets Anskaffelsessum og ikke i Forbindelse med foranstaaende Prioriteter af størst mulig Størrelse maa overstige 85 — undtagelsesvis 90 pCt. af Anskaffelsessummen. Laanene forrentes og afdrages med 6 pCt., hvoraf 5 pCt. er Rente.

Indenrigsministeren kan efter Samraad med Rigsdagens Finansudvalg helt eftergive eller give Henstand med Laantagerens Rente- og eventuelt Afdragsydelse for en forud fastsat Periode og for Statens Regning. Disse Beløb kan dog ikke overstige 10 pCt. af Ejendommens Anskaffelsessum og Eftergivelsen er ordentligvis betinget af, at vedk. Kommune yder et ligesaa stort Beløb til Ejendommen. Tinglæsningsgebyrer og andre Afgifter til det offentlige bortfalder, ligesom ogsaa Stempelgebyrer bortfalder eller nedsættes for Dokumenter, der udfærdiges for Ejendomme, der modtager Laan efter Loven.

Indenrigsministeren nedsatte endelig et Nævn, bestaaende af 10 Medlemmer, til at føre Kontrol med Prisforholdene m. v. (jfr. kgl. Anordn. af $\frac{21}{4}$ 1923).

Det samlede Beløb af Udlaan fastsættes af Indenrigsministeren og Finansministeren med Tilslutning af Rigsdagens Finansudvalg og fastsættes forud for hvert Halvaar.

Ved Anordning af $\frac{2}{1}$ 1923 fastsattes de nærmere Regler for Boligfondens Bestyrelse, ligesom der blev givet Regler for Fondens Administration, Regnskab, samt for Kontrollen med Opfyldelsen af de fastsatte Betingelser for Ydelse af Laanene.

For Tiden indtil 1. Okt. 1923 kan der af Fonden stilles til Raadighed til Udlaan ialt 15 Mill. Kr.

IV. Landbruget.

Af Bestemmelser og Forhold af landbrugsmæssig Interesse skal der her — udover hvad der allerede er nævnt i det foregaaende — endnu anføres følgende:

Ved Bek. af $\frac{3}{5}$ 1921 ophævedes det ved Bek. af $\frac{26}{3}$ 1920 udstedte Forbud mod Udførsel af Kali og Kalisalte m. v., og ved Bek. af $\frac{1}{10}$ 1921 ophævedes Forbudet i Bek. af $\frac{2}{9}$ 1915 mod Udførsel af Sukker, samt det bestaaende Forbud mod Udførsel af Vikker, Kornaffald og Sukkerroer og ved Bek.

af ²³/₁₂ 1922 ophævedes fra ¹/₁ 1923 de ved Bek. af ²⁰/₆ 1920 udstedte Bestemmelser vedr. Udførsel af Frø, Frørensning og Frøaffald.

Ved Bek. af ²⁸/₁₀ 1921 ophævedes Forbudet i Indenr. Bekendtgørelser af ¹⁹/₂ og ²⁷/₁₁ 1916 mod Fodring med Sukker og Sukkerroer.

Ved Lov Nr. 281 af ⁶/₅ 1921 om Udførsel og Indførsel af Kartofler indførtes en Kontrol med, at Kartofler, der udføres her fra Landet, fremtræder som velbehandlede og sunde Salgsvarer. Loven maa ses som et Led i Landbrugets Bestræbelser for at sikre Levering af sunde, ensartede Varer. I Medfør af denne Lov udstedtes to Bek. af ¹³/₉ 1921 samt Tillægsbek. af ²⁰/₁₀ s. A., dels om Indførsel hertil og dels om Udførsel herfra Landet af Kartofler, begge med det Formaal at forebygge Overførelsen af smitsomme Kartoffelsygdomme. Med uvæsentlige Ændringer fornyedes disse Bestemmelser ved to Bek. af ³⁰/₉ 1922.

I H. t. Bek. af ¹⁵/₃ 1923 skal Kvæg, Faar, Geder og Svin, der udføres her fra Landet, fremtidig underkastes et Sundhedseftersyn, og ved Udførselen ledsages af en Attest, der godtgør, at Dyrene er sunde og stammende fra en Egn, hvor der ikke har været Tilfælde af Mund og Klovesyge i de sidste 6 Uger.

Ved Lov Nr. 247 af ⁶/₅ 1921 forlængedes, med en enkelt Undtagelse, Gyldigheden af Lov af ⁸/₅ 1917 om Tillæg til Lov af ¹/₄ 1912 om Anvendelse af udenlandske Arbejdere indtil Udgangen af 1921 og ved Lov Nr. 308 af ³⁰/₆ 1922 endvidere indtil Udgangen af 1922, samtidig med at Loven udvidedes til at gælde for de sønderjydske Landsdele.

I Lov af ³⁰/₆ 1919 om Fæstegods Overgang til Selveje (jfr. Bd. 60, S. 294), ændredes ved Lov Nr. 217 af ²¹/₄ 1921 paa enkelte Punkter, saaledes at Bestemmelserne i førstnævnte Lovs § 18 om Forbud mod Nedlægning af bestaaende Husmandsbrug uden særlig Tilladelse udgik af Loven, idet Regler herfor var givet i midlertidig Lov om Forbud mod Nedlægning af bestaaende Landbrug af ¹/₄ 1921. Endelig fik Bestemmelserne i Lovens § 28 en anden Affattelse, saaledes at det tydeligere kunde fremgaa, at Lovens Bestemmelser kun omfattede Huse, der udgør et selvstændigt Husmandsbrug og ikke Huse, der er oprettede for at tilvejebringe Boliger for den faste Arbejdskraft paa en Landejendom.

Den lige nævnte Lov Nr. 165 af ¹/₄ 1921 forlængedes ved Lov Nr. 115 af ²⁸/₃ 1923 indtil ¹/₄ 1924.

Ved Lov af $\frac{6}{5}$ 1921 om Udlaan af Statslaanefonden til Udstykning af Landejendomme, forlængedes Loven af $\frac{11}{4}$ 1916, der var udløbet $\frac{31}{3}$ 1921, indtil $\frac{31}{3}$ 1924. I den femaarige Periode, i hvilken Loven af 1916 havde været gældende, havde der ikke været ydet Laan til nogen Udstykningsforening. Til Parcellister var der ydet ialt 72 Laan til et samlet Beløb af godt 2 Mill. Kr., saaledes at der, i Forbindelse med de indkomne Afdrag paa tidligere Laan var et uanvendt Beløb paa godt 1 Mill. Kr. til Stede. Den ny Lov fornyede Bestemmelserne fra den tidligere Lov, idet dog Størrelsen af de Laan, der kunde ydes Udstykningsforeninger forhøjedes fra 50.000 Kr. til 100.000 Kr., ligesom Renten forhøjedes fra 4 til $4\frac{1}{2}$ pCt. (jfr. tilsvarende Ændring i den ny Husmandslov og Jordlovene), saaledes at den aarlige Ydelse forhøjedes fra $4\frac{3}{4}$ til $5\frac{1}{2}$ pCt. Endelig forhøjedes Ejendomsskyldgrænsen for de Ejendomme, i hvilke der kan gives 2. Prioritet af Statslaanefonden fra 18.000, evt. 20.000, til 25.000, evt. 30.000 Kr. (jfr. ligeledes her Husmandsloven).

Loven af $\frac{22}{6}$ 1917 om Oprettelse af Husmandsbrug, hvis Revision gentagne Gange var blevet udskudt, underkastedes ved Lov Nr. 277 af $\frac{6}{5}$ 1921, der fremtræder som Tillæg til nævnte Lov, en Del Ændringer, samtidig med at den endelige Revision af 1917-Loven udsattes til Rigsdagssamlingen 1922—23. Medens den tidligere Lov havde fastsat Maksimumsbeløbet for Laanværdien til 12.000 Kr., forhøjedes dette Beløb for Finansaaret 1921—22 til 22.000 Kr., medens Beløbet for 1922—23 skulde fastsættes af Finansministeren efter Samraad med Rigsdagens Finansudvalg. Medens Statens Bidrag til Oprettelsen af Husmandsbrug efter 1917-Loven alene ydedes som Laan, indførtes nu i Konsekvens af Lovgivningen til Afhjælpning af Bolignøden, at Statens Bidrag til Oprettelsen af Husmandsbrug skulde ske dels som Laan, dels som Tilskud. For Finansaaret 1921—22 fastsatte Loven saaledes, at der kan ydes Statslaan til et Beløb, der svarer til $\frac{6}{10}$ af Husmandsbrugets Laanværdi og Statstilskud til Opførelse af Bygninger til et Beløb, der svarer til $\frac{3}{10}$ af Laanværdien. For 1922—23 bestemtes, at der kunde ydes Statslaan og -tilskud svarende til ialt $\frac{9}{10}$ af Laanværdien, medens det blev overladt til Landbrugsministeren i Forbindelse med Rigsdagens Finansudvalg at bestemme, hvor meget heraf der skulde ydes som Laan og hvor meget som Tilskud.

Renten af Laanene forhøjedes fra 4 til $4\frac{1}{2}$ pCt. Ved Loven stilledes der for 1921—22 et Beløb paa 3 Mill. Kr.

til Raadighed, udover hvad der i H. t. Loven af $14/4$ 1920, § 2, kunne anvendes i dette Øjemed (nemlig 5 Mill. Kr.) og i Tilskud til Bygningers Opførelse endvidere 4 Mill. Kr. Til Udlaan til Oprettelse af nye Husmandsbrug i H. t. Loven af $22/6$ 1917 og til Udredelse af Statstilskud til Opførelse af Bygninger paa disse Husmandsbrug og til Ydelse af Tillægslaan, stilledes der for 1922—23 et Beløb paa indtil 12 Mill. Kr. til Raadighed, hvoraf dog højst $1\frac{1}{4}$ kan anvendes til Tillægslaan. Til Erhvervelse af Lejehuse som Husmandsbrug, stilledes for 1922—23 et Beløb paa $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. til Raadighed.

Ved Lov Nr. 362 af $7/8$ 1922 om Tillæg til Lov om Oprettelse af Husmandsbrug af $22/6$ 1917 udsattes Revisionen af denne Lov yderligere til Rigsdagssamlingen 1924—25. Ved denne Lov fastsattes tilsvarende Bevillinger og Betingelser for Finansaarene 1923—24 og 1924—25, som Loven af 1921 havde fastsat for Finansaaret 1922—23. Ved Loven gaves for første Gang Regler for en Fordeling mellem Amtsrads-kredsene af de bevilgede Beløb, saaledes at Halvdelen af disse fordeles ligeligt mellem Amtsrads-kredsene og Resten fordeles i Forhold til Antallet af indkomne Laanebegæringer.

Da den ved Lensafløsningsloven af $4/10$ 1919 paabudte Udstykning af Majoratsjorder, der afstaas til Staten, overvejende kom Befolkningen paa Øerne til Gode, medens der i Jylland kun kom forholdsvis mindre Arealer til Udstykning, bemyndigedes Landbrugsministeren ved Lov Nr. 278 af $6/5$ 1921 om Tillæg til Lov om Vilkaar for Bortsalg af Jorder i offentlig Eje af $4/10$ 1919, til at afhænde en Del af de overtagne Majoratsjorder for derved at skaffe Midler til Køb af Jord til Udstykning andre Steder i Landet, hvor der var særlig Trang dertil til Stede. Til saadan Erhvervelse af Jord stilledes et Beløb paa 3 Mill. Kr. til Raadighed udover hvad Salget af Majoratsjorder maatte indbringe.

Ved Lov Nr. 363 af $7/8$ 1922 udvidedes Lov Nr. 557 af $4/10$ 1919 samt Tillægslovene, nemlig Lov af $28/6$ 1920 og Lov af $6/5$ 1921 til at gælde i de sønderjydske Landsdele.

Ved Lov Nr. 279 af $6/5$ 1921 om Grundforbedringslaan bemyndigedes Landbrugsministeren til for Finansaarene 1921—22 og 1922—23 at anvende 1 Mill. Kr. aarlig til Udlaan til Grundforbedring af Ager og Eng, dvs. Afvanding, Mergling, Inddæmning, Nykultur o. lign.

Laanene maa ikke overstige 1500 Kr., og de forrentes med 6 pCt. Laanene ydes paa Betingelse af, at vedk. Kommune overfor Statskassen garanterer for Halvdelen af de even-

tuelle Tab. For Laanene udstedes Obligationer med Pant i vedk. Ejendom næst efter tidligere Behæftelser. Laanene afdrages i 10 Aar med $\frac{1}{10}$ aarlig, dog saaledes, at Afdragene kan udsættes i de første 5 Aar.

Ved Lov af $\frac{12}{3}$ 1923 forlængedes den givne Bemyndigelse for Finansaaret 1923—24, dog kun for et Beløb paa $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., og samtidig nedsattes Renten fra 6 til 5 pCt.

Af særlig Interesse for Landbruget har endvidere Lov af $\frac{6}{5}$ 1921 om Retsforholdet mellem Husbond og Medhjælper været. Loven afløste den gamle Tyendelov fra 1854, og betyder en væsentlig Forbedring af Medhjælpernes Stilling. Loven, hvis Omraade væsentlig svarer til den gamle Tyendelovs, gælder ubetinget for Personer under 18 Aar, men for ældre Medhjælperer dels kun delvis og dels kun for saavidt ikke Parterne har truffet anden Aftale. Kontrakter kan ikke gyldig afsluttes paa længere Tid end et Aar, og Loven giver detaljerede Regler for Fæstemaals Indgaaelse og Opsigelse.

V. Haandværk, Industri og Handel samt Arbejdsmarkedet.

Den her behandlede Periode har for Industriens Vedkommende været præget dels af Kampen for Indførelsen af legale Foranstaltninger til Værn for den kriseramte Industri, dels af de haardnakkede Arbejdskampe i Foraaret 1921 og 1922. For Arbejdernes Vedkommende har Perioden faaet sit Præg ved den overordentlig store Arbejdsløshed og ved Kampen for under Nedgangen at bevare saa meget som muligt af det tidligere vundne, særlig da 8-Timersdagen.

Hvad angaar Spørgsmaalet om de Beskyttelsesforanstaltninger, som Industrien ønskede indført, skal dels henvises til Oversigten Bd. 60, S. 298 ff., hvor Fremstillingen af disse Forhold i det væsentlige er ført frem til Sommeren 1922, dels endnu anføres følgende.

Den Industrien tidligere bevilgede Fragtgodtgørelse, der var tidsbegrænset til $\frac{31}{10}$ 1921, forlængedes gentagne Gange, nemlig ved Bek. af $\frac{21}{10}$ 1921 til Aarets Udgang, ved Bek. af $\frac{24}{1}$ 1922 indtil $\frac{1}{4}$ og endelig ved Bek. af $\frac{30}{3}$ 1922 indtil $\frac{1}{5}$ s. A. Ved Bek. af $\frac{30}{5}$ 1922 og ved Lov om Æn-

(Fortsættes i næste Hefte).

dringer i Statsbanernes Takster m. v. af ¹³/₃ 1922 forlængedes Bestemmelserne indtil videre, dog saaledes at Fragtgodtgørelsen kun ydedes med 20 pCt. (for Tørv dog 30 pCt.) og for Transport ad Søvejen med 30 pCt. (jfr. endvidere Bek. af ²⁰/₇ 1922).

Som lige nævnt i forrige Oversigt var der, i Modsætning til Regeringens hidtil førte Politik, ved Lov Nr. 339 af ⁴/₈ 1922 (jfr. Bek. af s. D., Bek. af ¹⁶/₈ 22 og ²⁰/₁₀ 22) indført Forbud mod Indførsel af Skotøj og Cigarer, for saa vidt ikke Tilladelse dertil var meddelt af Handelsministeriet. Foranledningen til dette Skridt angaves i Lovens Motiver at være Beskyttelse af Industrien imod den stærkt stigende Import af disse Varer, medens den øjeblikkelige politiske Situation og den paafølgende politiske Diskussion gav Grund til at formode, at Regeringen havde brudt sine Principper denne ene Gang — og foretaget „et Skridt til Siden“ — som Offer til det borgerlige politiske Samarbejde. Da Loven kun gjaldt til Udgangen af Marts 1923, og man af de ovenanførte flere Grunde ikke mente allerede da at kunde ophæve den givne Beskyttelse, udstedtes Lov Nr. 108 af ²⁸/₃ 1923 om midlertidigt Kriseværn for Produktion af Cigarer, Cigarillos og Fodtøj. Da Regeringen hævdede, paa Grund af det tidligere Forbud mod Indførsel, at have modtaget alvorlige Besværinger fra de eksporterende Landes Side, særlig fra Czekoslovakiet, ændredes Princippet for Beskyttelsen fra Forbud mod Indførsel til Krisetoldsatser, der skulde gælde for Tiden indtil Udgangen af Juni 1925. Toldsatserne for Cigarer og Cigarillos fastsattes til 6 Kr. pr. kg mod tidligere 2,80 Kr. For Fodtøjet fastsattes forskellige Toldsatser, dels for de forskellige Varer, dels for Tiden indtil ³⁰/₆ 1923, hvilke Satser, under Forudsætning af at Industrien gik ind paa Lovens Betingelser, skulde have Gyldighed indtil ³¹/₁₀ 1923, og dels adskilligt lavere Toldsatser for Tiden derefter og indtil Udgangen af Juni 1925.

Af Loven opstilledes som fælles Betingelse for Beskyttelsens Fortsættelse udover 1. Juli 1923, at Virksomhederne indenfor de to Industrier i en overfor Indenrigsministeren afgiven Erklæring skulde forpligte sig til ikke at forhøje Priserne paa deres af Krisetolden omfattede Varer indenfor Lovens Varighed, uden saadan Forhøjelse kunde begrundes ved en paaviselig Stigning i Driftsudgifter o. lign.

Til Skotøjsindustrien alene stilledes endvidere Krav om, at samtlige Virksomheder skulde forpligte sig til ikke at udbetale Tantieme, kun at udbetale et Udbytte til Aktionærene

med en Procentsats, der laa 2 pCt. under Nationalbankens laveste Diskonto i vedkommende Regnskabsaar og iøvrigt anvende Overskuddet til Konsolidering. Endvidere stillede den Betingelse, at der mellem Industriens Arbejdsgivere og Arbejdere skulde træffes en Overenskomst om Arbejdsforholdet, hvorefter enten Arbejdstiden, med Bibeholdelse af den øjeblikkelige daglige Arbejdsfortjeneste, skulde udvides til at have samme Længde som i August 1915, eller at den øjeblikkelige gennemsnitlige Timefortjeneste skulde reduceres til Timefortjenesten pr. 1. August 1914, forhøjet i Forhold til Pristallet, eller endelig, at de to Alternativer kombineredes.

Medens Virksomhederne gik ind paa de til dem stillede Betingelser, vægrede Arbejderne sig bestemt ved at ændre den bestaaende Arbejdsoverenskomst, idet de stillede Betingelser betragtedes som et Attentat paa 8-Timersdagen. I de sidste Dage i Juni lykkedes det Prof. Birck at bringe en Overenskomst i Stand imellem Arbejdsgiverne og Arbejderne, men Forslaget afvistes af Indenrigsministeren som for sent fremkommet, og Kriseværnet bortfaldt derfor med Udgangen af Juni Maaned 1923 for denne Industri.

Som nævnt i den tidligere Oversigt, Bd. 60, S. 304 f., var den fra 14. Febr. 1922 iværksatte Lock-out, der efterhaanden havde vundet et endog meget betydeligt Omfang gennem tilsluttede Lock-outer og Strejker, bragt til Ophør gennem et Mæglingforslag af 4. April, stillet af Forligsinstitutionen. Overenskomsten er nærmere omtalt i forrige Oversigt, og der skal her kun tilknyttes en Omtale af de Regler for Ydelse af Arbejdsløshedsunderstøttelse, som havde Interesse i denne specielle Sammenhæng.

Straks ved Konfliktens Begyndelse opstod Spørgsmaalet om Fortolkningen af Arbejdsløshedslovens § 20, hvorefter en anerkendt Arbejdsløshedskasse ikke maa yde Understøttelse under Strejke eller Lock-out til Personer, der omfattes af samme. Spørgsmaalet var, i hvilket Omfang de ca. 90 000 Arbejdsløse, der fandtes ved Konfliktens Udbrud, maatte siges at være omfattede af Konflikten, saaledes at Understøttelsen i Konsekvens heraf maatte fratages dem.

De gældende Regler for Ydelse af Understøttelser i Konfliktssituationer fandtes i de under ²⁸/₄ 1920 af Indenrigsministeren godkendte Regler for Arbejdsløshedskassers Forhold under Strejker og Lock-out. Herefter skulde 1) al Understøttelse ophøre i Fag, hvor samtlige Arbejdspladser ompændes af Konflikten, 2) og ligeledes ophøre i Afdelinger,

indenfor hvis Omraade samtlige Arbejdspladser berøres af Konflikten, medens 3) Kasserne i Fag og Afdelinger, indenfor hvis Omraade kun en Del af Arbejdspladserne omfattes af Konflikten, fortsætter sin Udbetalingsvirksomhed, men kun til saadanne Medlemmer, der uforskyldt var ledige og understøttelsesberettigede før Konflikten's Udbrud, eller som bliver ledige fra Virksomheder eller Arbejdspladser, der ikke er Deltagere i Konflikten.

Har en Arbejdsstandsning indenfor et Fag eller en Afdeling et saadant Omfang, at den maa erkendes at være af afgørende hindrende Betydning i Henseende til de lediges Arbejdsmuligheder, vil dog al Udbetaling af Understøttelse i Faget eller Afdelingen være at standse.

Til Afgørelse af Spørgsmaalet indkaldtes Arbejdsnævnets Afdeling vedrørende Arbejdsledighedsforsikringen. Efter langvarige Forhandlinger, hvorunder man havde orienteret sig m. H. t. Ministerens Stilling, enedes Nævnet om at indstille til Ministerens Godkendelse, at Arbejdsledighedsunderstøttelse skulde udbetales til de Arbejdsløse, hvis Ledighed var indtraadt 60 Dage eller derudover før Lock-outens Ikrafttræden, og uanset, hvorvidt det sidste Arbejdssted nu ved Lock-outens Indtræden var bleven konfliktberørt eller ej. Tallet 60 Dage fremkom udelukkende som et Kompromis. Arbejdsdirektoratet skulde herefter afgøre, hvilke Kasser eller Afdelinger, der skulde lukkes, d. v. s. i hvilke Udbetalingen af Understøttelse begrænsedes til Personer, hvis Arbejdsledighed laa mere end 60 Dage forud for Konflikten. Afgørelsen blev truffet for hvert Fag eller Afdeling for sig, paa Grundlag af Materiale, der var forlangt indsendt af Kasserne, og saaledes, at man under fornødent Hensyn til Antallet af Arbejdspladser udenfor og indenfor Lock-outen fordelte Antallet af Arbejdsløse paa lock-outede og arbejdende. For saa vidt Tallet af lock-outede plus den Del af de arbejdsløse, der blev henregnet til disse, udgjorde $\frac{2}{3}$ eller derudover af Arbejdsledighedskassens (eller dens Afdelingers) Medlemstal, konstaterede man, at Beskæftigelsesmulighederne kun var tilstede i begrænset Omfang som Følge af Lock-outen, og Kassen lukkedes.

I de øvrige Kasser — de aabne — udbetaltes Understøttelse dels til Medlemmer, hvis Arbejdsledigheds Begyndelse laa mere end 60 Dage forud for Lock-outen, og dels til Medlemmer, der havde været arbejdsløse i kortere Tid, men hvis Arbejdsledighed ikke forelaa fra en konfliktberørt Virksomhed.

Af samtlige 693 konfliktberørte Afdelinger blev 205 lukkede, medens 488 holdtes aabne.

I Arbejdsdirektørens Indberetning til Indenrigsministeriet betones det, at 60-Dages Reglen kun er et Produkt af Lock-outen 1922 og er absolut og udelukkende knyttet til denne særlige Situation og er bortfalden med Lock-outens Ophør. I denne Udtalelse ligger formentlig en Erkendelse af, at denne Nyskabelse var udenfor Reglerne og uden Hjemmel i de givne Bestemmelser, medens Begrundelsen maatte søges i den ved Konflikts Udbrud eksisterende ganske særlig store Arbejdsløshed.

Administrationen af den ekstraordinære Arbejdsløshedsunderstøttelse fandt Sted paa Grundlag af Indstilling fra Arbejdsnævnets Afdeling C, hvilken Indstilling laa til Grund for Bek. af ¹¹/₂ 1922. I denne var der ikke givet særlige Regler for Udbetalingen af ekstraordinær Understøttelse i Konflikttilfælde og denne Understøttelse fulgte indtil videre de samme Regler som gjaldt den ordinære Understøttelse, idet Indenrigsministeriet ved Cirkulære af ¹⁶/₂ til samtlige Hjælpekasser henviste til de ovenfor nævnte Regler af ²⁸/₄ 1920.

Imod denne Praksis rejste der sig saavel i Pressen som indenfor C-Nævnet en stærk Kritik, der resulterede i, at de gældende Regler for Udbetaling af ekstraordinære Understøttelser efter en Indstilling fra Nævnet ændredes ved Bek. af ²¹/₃ 1922. Herefter ydedes ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse ikke til Medlemmer af Fagforeninger og Fagforbund, overfor hvilke der er erklæret Lock-out eller af hvilke der er erklæret Strejke, dog at Kommunalbestyrelsen kan indstille til Arbejdsdirektoratet, at Undtagelser gøres, hvorved dog kun under ganske særlige Omstændigheder andre kan komme i Betragtning end saadanne Personer, som har Forsørgerpligt, som er blevet ledige fra ikke-konfliktberørte Virksomheder og som ikke er Medlem af Arbejdsløshedskasser eller Afdelinger, som ifølge Arbejdsdirektoratets Beslutning er eller bliver lukkede.

Den af Regeringen fulgte Praksis m. H. t. Udbetaling af saavel ordinær som ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse under Konfliktssituationen i Februar-Marts 1922 maatte virke som en Svækkelse af Forligsinstitutionens Muligheder for at tilvejebringe Forlig. At de dengang anvendte Regler laa udenfor tidligere Praksis og ikke ønskes gentaget, fremgaar da ogsaa af Slutningen af Arbejdsdirektørens ovennævnte Indberetning til Indenrigsministeren. Det hedder her: „Forholdet

er herefter, at Udbetaling af vedtægtsmæssig Understøttelse under Strejke eller Lock-out maa følge Reglerne af ²⁸/₄ 1920 uden Anvendelse af den særlig for Lock-outen i Februar 1922 givne 60-Dages Regel, medens Udbetaling af ekstraordinær Arbejdsløshedsunderstøttelse under Strejke eller Lock-out maa følge Reglerne i § 5 i Bek. af ²¹/₃ 1922, jfr. § 20 i Lov af ²²/₁₂ 1921.“

Endelig skal nævnes Lov Nr. 526 af ²¹/₁₂ 1921 om Mægling i Arbejdsstridigheder, hvorved den hidtil gældende Lov af ¹⁸/₁ 1918 om Udnævnelse af en Forligsmand i Arbejdsstridigheder ændredes paa væsentlige Punkter. Medens Forligsvirksomheden hidtil havde været udøvet af en Enkeltmand — Forligsmanden — oprettedes nu Forligsinstitutionen, bestaaende af tre sidestillede Forligsmænd, der af deres Midte for et Aar ad Gangen vælger en Formand, der er Forligsinstitutionens administrative Leder. De tre Forligsmænd deler Arbejdet imellem sig og gennemfører hver for sig de Mæglingsforretninger, der falder indenfor deres Omraade, men kan ogsaa, for saa vidt en foreliggende Arbejdsstrid efter Forligsmændenes Skøn er af vidtrækkende samfundsmæssig Betydning, beslutte, at Mæglingen i Striden udføres af alle tre Forligsmænd i Forening.

Institutionens Beføjelser, særlig m. H. t. at forlange Oplysninger, udvidedes noget i Forhold til tidligere, ligesom Forligsinstitutionen stilledes friere i Spørgsmaalet om Offentliggørelse af de stillede Mæglingsforslag.

Valget af Forligsmænd gælder — med en enkelt Overgangsbestemmelse — for 3 Aar og Loven har Gyldighed indtil ¹/₁ 1926.

Endvidere skal nævnes Lov om Lærlingeforholdet af ⁶/₅ 1921, der afløste den efterhaanden ganske utidssvarende Lærlingelov af ³⁰/₃ 1889.

Lovens Omraade udvidedes til at omfatte enhver Person under 18 Aar, der antages til Arbejde i en Virksomhed, undtagen saadanne, der anvendes til Budtjeneste eller som oplæres i et Specialarbejde, der ikke kræver nogen alsidig faglig Uddannelse.

Under Hensyn til det paa den internationale Arbejds-konference i Washington 1919 vedtagne Konventionsudkast fastsattes, at Børn under 14 Aar ikke maa beskæftiges i industrielle Virksomheder, ligesom der under Hensyn til at tilvejebringe Overensstemmelse med nævnte Konventionsudkast vedrørende unge Menneskers Natarbejde fastsattes, at Arbejds-

tiden kun under særlige Betingelser maa ligge i Tiden mellem 6 Aften og 6 Morgen. Ved Loven af 10. Juli 1922 om Børns og unge Menneskers Arbejde i Haandværks-, Industri- og Transportvirksomheder fastsattes, at unge Mennesker i Alderen mellem 14 og 18 Aar ikke maa beskæftiges i Haandværks-, Industri- og Transportvirksomheder i Tiden fra Kl. 7 Aften til 6 Morgen, undtagen i Bagerier og Mejerier og desuden, for Personer over 16 Aar, i visse nærmere angivne Virksomheder med kontinuerlig Drift, hvor Uddannelsen kræver anden Arbejdstid.

Som uberettiget til at antage Lærlinge blev herefter — udover de i den ældre Lov anførte — endvidere de, der ikke selv er fagligt uddannede i Faget, medmindre Lærlingens Uddannelse paa betryggende Maade er overladt til fagligt uddannede Folk, ligesom Retten til at oplære Lærlinge kan fortabes ved gentagne Misligholdelser af Kontrakten. For saa vidt Uddannelsen i særlig Grad er mangelfuld, kan Læremesteren ifalde Erstatningsansvar. Læremesteren skal holde Lærlingen forsikret i en anerkendt offentlig Sygekasse og endelig sikredes Lærlingenes Arbejdsfrihed efter Læretidens Udløb.

Som nævnt i Økon. Oversigter Bd. 60, S. 313 ff., var de i Efteraaret 1921 mellem en Delegation fra Erhvervenes Ruslandsudvalg og Repræsentanter for Sovjetregeringen førte Forhandlinger om en Handelsoverenskomst mellem Rusland og Danmark blevet afbrudt uden noget Resultat. Forhandlingernes Afbrydelse gav Anledning til en Del Kritik, og den ¹⁶/₁₂ 1921 vedtog Folketinget en Resolution, hvorefter Tinget ansaa Fremme af de danske økonomiske Interesser i Rusland for et vigtigt Maal for dansk Udenrigspolitik, og hvori Tinget udtalte, at ingen gunstig Lejlighed til Afsluttelse af en i saa Henseende virkelig betydningsfuld Overenskomst maatte blive forsømt. Som afgørende i saa Henseende var ikke alene Genoprettelsen af Handelsforbindelsen, men ogsaa Ordningen af de gamle Fordringer, som danske Statsborgere havde for et ikke ubetydeligt Beløb paa Rusland.

Sovjetregeringens økonomiske Politik var nu i Løbet af 1921 og 1922 undergaaet visse Ændringer bort fra de rene kommunistiske og henimod mere privat-kapitalistiske Principper. I Foraaret 1923 genoptoges da Forhandlingerne om en Overenskomst, idet en Delegation udnævntes til i Moskva at forhandle med Sovjetregeringen. Den 23. April afsluttedes som Resultat heraf en foreløbig Overenskomst, der ratificeredes den ⁸/₆ 1923, efter at Rigsdagen havde givet sit Samtykke.

Ved Overenskomsten tilstod de kontraherende Regeringer gensidig hinanden Ret til at lade en Delegation for den anden Regering faa Adgang til deres Omraade, idet Sovjetrepublikkens Repræsentant skulde betragtes som den eneste Repræsentant i Danmark for den russiske Stat.

For at lette og udvikle Handelsforbindelsen imellem de to Lande forpligtede de to Parter sig til at tilstede den anden Parts Statsborgere Adgang til deres respektive Omraader, idet Danmark, der ved Overenskomsten anerkendte Rusland de facto, dog i denne og enkelte andre Henseender ikke kunde gøre Krav paa at blive ligestillet med de Lande, der har anerkendt eller maatte anerkende Rusland de jure.

Til Overenskomsten føjedes en Erklæring, der blev indsat paa udtrykkelig Forlangende af den danske Delegation ang. de Fordringer, som danske Statsborgere fra tidligere Tid endnu maatte have paa Rusland, saaledes at Overenskomsten ikke i nogen Henseende skulde afgøre eller præjudicere nogen bestaaende Fordring paa Betaling af Erstatning eller stille saadanne Fordringer mindre gunstigt end noget andet Lands Regerings eller Statsborgeres Fordringer.
